

דער פָּרָשָׁה קְוִ依ָּאֵל

ציזאמען גענומען
פון די שמעעסן פון

מוריעו הוה"ע
רבי אברהם אלימלך
בידרמן שליט"א

יתרו

י"ל ע"י
מכון 'באר האמונה'

זיך אינצושרייבען צו באקומען די גיליאן
וועכנטליך אויף אימיל אונ פאר הערות
אין הארות מעדרט איך צו:

אימיל: Mail@derparshakval.com
טלפון: 1347-871-8285

©
כל הזכויות שמורות למו"ל

אינהאלט

פרשת יתרו

חמשה עשר בשבט	א
משה האט שטענידיג געלעבט מיט "אלקי אבי בעורי"	א
די נרויסקייט פון הברת הטוב	ב
דער עיקר אוּ אמונה	ד
יתרו האט גזעהן דאמ נאנצע בילד	ט
מיט שמחה, אוּ מען מנצה דעת שונא	י
מיט מער השתרלוות, האט מען נישט מער פרנפה	י
מיט נאלד אוּ זילבער, ווערט מען נאך נישט זאט	יא
אָ לִימֹוד פּוֹנְעָם בּוּם	יא

יתרו

מייט דעם טייטש דער "ייטב פנים" אויך דעם פסוק (ירמיה לא, ט) וואו דער רבונו של עולם לויבט כל ישראל: "הבן יקיר לי אפרים, אם ילד שעשוים". ליל"ד ראש תיבות יאמין לכל דבר, אידן גלייבן אינעם באשעפער בי' יעדז זאָך, אָז עס איז בהשגה פרטה.

דאָם איז אויך מרומו איז דעם מול פון חודש שבט: מול שבט דלי. דל"י ראש תיבות יאמין לכל דבר. איז דעם חודש ווען דער מול איז דל"י, קומט דער טאג פון חמישה עשר שבט, וואָס אין פופצנטן טאג איז דער חודש בתוקפו (ע' אוחחה"ק פ' מסע), דעםלאָם איז עולה השרפ באילנות, כי האדם עז השדה (דנרים כ, ט), דעםלאָם גיט אַריין דאָם פינטעלע אמונה, יאמין לכל דבר, און שפטער וואָקסן אוייס גוטע פירות, איז דער בחינה פון "מצמיח ישועות". דער אויבערשטער מאָקט וואָקסן ישועות.

מייט דעם פֿאָרענטפֿערט דער "ייטב פנים" די קשייא וואָס די מפרשימים פרענן, אויף דעם וואָס חמישה עשר שבט ווערט אָנגערופֿן ראש השנה "לאַילַן", לשון יחיד, און נישט ראש השנה "לאַילַנֶּות" - לשון רבים. זאנט ער, אַילַן גימטריא אַמְּן, וואָס אַמְּן איז דאָך אמונה, יהוד הוי' אַדְנַי'. אמונה איז דער "ראש השנה לאַילַן", אַריינצובערעגען דאָם פינטעלע אמונה איז הארץ פון יעדן איז. פון די חנטה פון "יאַמִּין לכל דבר", קומען שפטער אַרוֹס די פירות און פֿרִי פירות.

משה האָט שטענדיג געלעבט מיט "אלקי אַבִּי בעזּוּרִי"

דער ריב"א ברעננט איז דער היינטיגער פרשה בשם רבינו יהיאל, אויפֿן פסוק (יח, ג-ד) "שם האחד גרשום, כי אמר גָּר הִיְתִּי בָּאָרֶץ נְכָרֵי", אַבער כי אליעזר, שטיטט "ושם האחד אליעזר כי אלקי

חמושה עשר בשבט

עם שטיטט איז ספה"ק ייטב פנים (שובבי"מ, אות י"ז) אויף דעם וואָס די הוּל זאגן (ר"ה ב) אָז חמישה עשר בשבט איז "ראש השנה לאַילַן", וואָס דעמאָלָס גיט אַרוֹפֿן דער "שְׁרָפָה" (דער זאָפֿט) אַיז די בִּימּוּר.

זאנט דער "ייטב פנים", עם שטיטט איז פסוק כי יוסף הצדיק (בראשית לו, ב) "זה הוא נער את בני בלחה" וגו. די כוונה פון וואָרט "נער" אַיז, אָז יוסף הצדיק האָט זיך געמאָקט ווי אַ "נער", צו גלייבן בפשטו. פון איז זויט זאנט דער תרגום אויף די ווערטער (שם שם, ג) "כִּי בֶן וְקִנִּים הוּא לו" - "אַרְיִי בֶּן חַכִּים הוּא לִיה", יוסף איז געווען דער קלוגער זהן פון יעקב אַבְינוּ, אַבער פונדעסטוועגן, ווען עם איז געקומען צו אמונה, האָט ער געלִיבט, "זְוּיָה אַ נָּאָר וְזַאֲסַמְּגָלִיבָּט". ער האָט זיך נישט געהאלטן "צְוּ-קָלוֹג".

זאנט דער "ייטב פנים", וווײַטער שטיטט כי יוסף הצדיק, אָז ווען ראוּבָן האָט אַיהם געוזכת כדַי אַרְיִסְצּוּנָעָמָן אַיהם פון גַּרְבָּוּבָן, אָז ער האָט אַיהם נישט געפונען, האָט ראוּבָן געזאנט (בראשית לו, ל) "הִלְדֵד אַיִלָּנוּ וְאַיִלָּה אֲנִי בָּא". לבאורה דארף מען פֿאָרשְׁטִין, יוסף איז דאָך דעםלאָם שווין געווען 17 יאָהָר אַלְטָם, פֿאָרוֹאָס האָט ער אַיהם גערופֿן "ילְדָה"?

נָאָר דָּא אַיז מרומו אָז יוסף האָט געהאלט אמונה. ליל"ד ראש תיבות יאמין לכל דבר. יוסף האָט געלִיבט איז דעם באַשעפֿער, אָז יעדן מצב. וועגן דעם שטיטט "זה הוא נער", וויל ער האָט זיך נָאָר געמאָקט ווי אַ "נָאָר" ווען עם איז געקומען צו אמונה, וויל ער איז געווען אַ ליל"ד - יאמין לכל דבר.

דער פרישה קוואָלַ - יְהֻרּוֹן

דערטרינקען געוואָרַן עטליךע מינוט שפטער. זאנט דער "אַבָּן עֲזָרָא": "וַיַּדְעַו מִצְרָיִם - הַנְשָׁאָרִים", די וואָס וועלן בלילבן, "וגם הנטבעים לפני מותם". די דערטרונקען מצריים זאלן וויסן אײַן מינוט פֿאָר זיער שטָאָרבּן, אוֹ אַיד בין דער באַשעפּער.

זענען די ספרים מדיק פֿוֹן די ווערטער פּונָעם אַבָּן עֲזָרָא" אַ מְרוֹאָדְגַע זָאָךְ. כִּי דער מצרײַ זאל אָפְּלוּ אײַן מינוט פֿאָרַן שטָאָרבּן וויסן אוֹ זעט אַזְעַט זָאָךְ אַ בָּאַשעפּער אוֹיפּּוֹר דער וועלט, ווען דעט האָט דער אוּיבָּערשְׁטָעַר משְׂדָּר גְּעוּנוּ אַלְעַז מערוכות הטבע, אָון גַּעַשְׁפָּאַלְטָן דָּעַם יִם, אַזְעַט עַל אַחֲת בְּמַה וּבְמַה אַזְעַט קָעַן האָבּן התזוקות דורך אָמוֹנָה אַיְן השגחה פרטִית".

די גְּרוּזִקְיִיט פֿוֹן הַכּוֹת הַטוֹּב

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה וגּוֹ (יח, א). זאנט רְשֵׁי: "מָה שָׁמֹועָה שְׁמָעָה וּבָא, קְרִיעָת יִם סְוִיףְּ וּמְלָחָמָת עַמְּלָק". וואָס פֿאָר אַ שְׁמֹועָה האָט

א. אַ יונגערמאָן פֿוֹן דער בית וּגְנַגְעָנֶט אַיְן יְרוּשָׁלָם, הרָב אלִי שְׁמַנִּי, האָט לעצטענס געהאָט אַ צוּוְילְנָג, צוּוְיִי מִידְלָעַר, נָאָר 20 יְאָהָר פֿוֹן דער חתונה. אַיךְ זָאָג בְּרָבִים זִין נָאָמָעָן, ווַיַּלְלַעַר העַדְתָּאָט מִיר געבעטן זָאָגָן, ווַיַּלְלַעַר אַדרְבָּה, שִׁיתְקָדְשׁ שֵׁם שְׁמִים עַל יְדוֹ.

דעַרְצִילְטָעַר, אַז ווַיַּבָּאָלֵד עַר האָט נִשְׁתַּחַת קִינְדָּעַר אַזְעַט לְאַנְגָּע צִיּוֹת, האָט עַר גַּעַטְרָאָכְט וועגן מאָמַץ זִין (אַדְאָפְּטִירִין) אַ קִינְד. עַר אַז אַרְבָּעָגָעָפָּאָרַן צָום אָפִיס ווָאוּ מְדָאָרָף אַוְיסְפִּילְן די פָּאָפִירִין דערפָּאָר, צְזַזְעָמָעָן מִיט צְעָהָן אַנְדָּעָרָעָ מְעַנְטָשָׁן - פִּיר פְּרוּמָעָ, אָון זַעַקָּס "פְּרִיעָע" (עַט דַוְעַרְתָּא אַ לְאַנְגָּע צִיּוֹת בַּיּוֹן מְבָאָקָומְט אַזְעַט קִינְד, אַפְּלוּ אַוְיבָּמַיְאָשְׁטָעָטִיגְט עַס שְׁוֹין).

דאָס צְעַטָּל וואָס מְדָאָרָף אַוְיסְפִּילְן פֿאָר דָּעַם צְוּעָק, האָט בַּיִם אַנְהָוִיב אַ פְּרָאָגָע, אַז מְדָאָרָף שְׁרִיבִּין וועלכּעַ פִּינְפִּינְ, זָאָכָן מִהָּאָט דָּאָס מְעַרְבָּסְטָעָ לִיב. אַיְינָעָרָה האָט לִיב זִין רָאַשׁ יִשְׁיבָה, זִין רָאַשׁ הַכּוֹלָל, זִין חַבְרוֹתָא, וּכְאָ, אָון צָום סְוִיףְּ פְּרָעָגָט מַעַן, צָום דָּאָס קִינְד ווָוַיְלַעַר אַדְאָפְּטִירִין, ווַעַט עַר לִיב האָבּן מַעַר ווִי די דַעְרָמָאָנְטָעָ פִּינְפִּינְ זָאָכָן, קָעַן מַעַן אַרוּפָּגִיאַן אַוְיפּּ דַעְרָ רְשִׁימָה צָו ווָעַרְן אַ קָּאַנְדִּידָאָט צָו בַּאַקְוּמָעָן דָּאָס קִינְד.

אלְזָאָר, רְאַלִּי שְׁמַנִּי האָט אַוְיפּּגָּעָשְׁרִיבִּן אַלְס "נוּמָעָר אַיְינְס" דָּעַם רְבָּנוּ שֵׁל עַולְמָן. שְׁפַטְעָר, ווען עַר האָט גַּעַדְאָרְפָּט עַנְטְּפָעָרָן אַז עַר ווַעַט נָאָר מַעַר לִיב האָבּן דָּאָס קִינְד, האָט עַר גַּעַזְגַּט: "חַלְילָה וְחָסָה, מַעַר ווִי דָעַם אַוְיבָּרְשְׁטָעָן?". די אַנְדָּעָרָעָ מְעַנְטָשָׁן (אַירְקִי די פְּרוּמָעָ) האָבּן אַיְהָם גַּעַזְגַּט, "מְרַעְדָּת דָּאָרָן נָאָר פֿוֹן אַ צְעַטְלָ...". אַבעָר רְאַלִּי האָט נִשְׁתַּחַת גְּעוֹוָאָלְט אַוְנְטָעָרְשְׁרִיבִּין אַז עַר ווַעַט מַעַר לִיב האָבּן דָּאָס קִינְד ווִי דָעַם באַשעפּער. מִהָּאָט צְוּגָּנוּמָעָן בַּיִם אַיְהָם דָּאָס צְעַטָּל, אָון עַר אַז נִשְׁתַּחַת אַרוּפִּיךְ אַוְיפּּ דַעְרָ רְשִׁימָה....

אַבְּיִ בעַזְוִירִי". פָּאַרְוּוֹאָס שְׁטִיטִיט נִישְׁתַּחַת דָּא אַוְיךְ "כִּי אַמְּרָ", נָאָר סְתִּים "אַלְקִי אַבְּיִ בעַזְוִירִי?"?

זָאנְט דַעְרָ רְיַבְּאָ בְּשֵׁם רְבִינוּ יְחִיאָל, אַז די וּוּרְטָעָר "כִּי אַלְקִי אַבְּיִ בעַזְוִירִי", הָאָט נִשְׁתַּחַת מַשָּׁה רְבִינוּ עַה גַּעַזְגַּט בְּלוּזִי אַיְינְמָאָהָל, נָאָר עַר הָאָט שְׁטַעְנְדִּיגְט גַּעַלְעַבְטָ דָעַרְמִיטָט, דַעְרָ רְבִינוּ שֵׁל עַולְמָן אַיז יַעַצְט מִיטָּמֵר.

דַעְרָ "אַבָּן עֲזָרָא" זָאנְט, וואָס אַיז גְּעוּוֹן דַעְרָ הַכְּלִית פֿוֹן קְרִיעָת יִם סְוִיףְּ? דַעְרָ הַכְּלִית אַיז גְּעוּוֹן ווִי דַעְרָ פְּסוֹק זָאנְט (שְׁמוֹת יִד, ד) "וְחַזְקָתִי אֶת לְבָבִי וְרָדְפָּ אֶחָרֵיהֶם, וְאֶכְבָּדָה בְּפִרְעָה וּבְכָל חַילָן, וְוַיַּדְעַו מִצְרָיִם כִּי אַנְּיִ הִי". אַיךְ ווּלְ שְׁטָאָרְקָן דָּאָס הָאָרֶץ פֿוֹן פִּרְעָה אָן עַר ווַעַט זַיִן מְלִיטָעָר, אָון די מִצְרָיִם וועלְן ווִיסְן אַז אַיךְ בַּיּוֹן דַעְרָ אוּבָּרְשְׁטָעָר.

וּוְעַר זָעַנְעָן דָּאָס די "מִצְרָיִם" וואָס דַּאְרָפְּנָן דָּאָס זַעַהָן אַזְעַט ווִיסְן? די מִצְרָיִם זָעַנְעָן דָּאָרָן

דער פרישה קוואָלַ – יְהֻדוֹ

רבענו של עולם געדארפט מאָן דעם נס פון קרייעת ים סוף? זיי האָבן דאָך געקענט מלְחָמָה האָלְטָן מיט די מצריים, און דער אויבערשטער זאָל מאָן דעם נס אָז זיי זאָלן זונֶן אַין דער מלְחָמָה?

וְאַגְּט דער "חֲתִימָה סּוֹפֵר", אָז כָּאַטְשׁ דִּי אִידָּן זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן בָּאוֹאָפָּנֶט, הָאָבָּן זַיִּי נִישְׁתַּגְּהָעָלָטָן מלְחָמָה מיט די מצריים, ווֹילְיַי די מצריים זַעֲנָעָן דָּאָך גַּעֲוָעָן אַכְּסָנִיא פָּאָר אִידָּן בְּשַׁעַת הַדְּחָק (ועַד רְשִׁיּוֹת כָּנֶ, חָ), דָּעַרְיבָּעָר, כָּאַטְשׁ שְׁפָעַטָּעָר הָאָבָּן די מִצְרָיִם גַּעֲפִינִינְגָּט דִּי אִידָּן אַיִּן גָּלוּת מִצְרָיִם, אָבָּעָר צָוִילְבָּה הַכְּרָתָה הַטוֹּב פָּאָר זַיְעָר אַכְּסָנִיא פָּרִיהָעָר, הָאָבָּן די אִידָּן נִישְׁתַּגְּהָעָלָט גַּעֲקָעָנָט הַרְגָּעָנָעָן די מִצְרָיִם, אַיִּין וְעַגְּנָעָן דֻּעַם הָאָט דָּעָר אוּבָּרְשָׁטָעָר גַּעַדְאָרְפָּט מִשְׁדָּד זַיִּין די מַעֲרָכּוֹת הַטְּבָע אַיִּין בְּרַעְנָגָעָן דֻּעַם נָס פון קרייעת יָם סּוֹפֵר.

לוֹיִט דֻּעַם וְאַגְּט דָּעָר "כְּתִיב סּוֹפֵר", אָז דָּאָם אַיִּין די כוֹנָה פָּוּן די וּוּרְטָעָר אַיִּין רְשִׁיּוֹת: "מָה גַּעֲוָעָן בָּאוֹאָפָּנֶט,

יתרו גַּעַהְעָרָט? עַנְטְּפָעָרֶט רְשִׁיּוֹת, עַר הָאָט גַּעַהְעָרֶט וּוּעַגְּנָעָן קְרִיעָת יָם סּוֹפֵר אָזְן מַלְחָמָה עַמְּלָק, דִּי גְּרוּיְסָע נִיסִּים וּוְאָס דָּעָר אוּבָּרְשָׁטָעָר הָאָט גַּעַטְוָהָן מִיט די אִידָּן.

פְּרַעְנָט דָּעָר "כְּתִיב סּוֹפֵר", אָז מַעַן דָּאָרָף פָּאָרְשְׁטִין וּוְאָס אַיִּין רְשִׁיּוֹת מַסְּפִּיף מִיט די וּוּרְטָעָר אוּפִּיך דֻּעַם וּוְאָס עַם שְׂטִיטִיט אַיִּין פְּסָוק "אַת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אַלְקִים לְמַשָּׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמוֹּ?"

עַנְטְּפָעָרֶט דָּעָר "כְּתִיב סּוֹפֵר", לוֹיִט זַיִּי זַיִּן גְּרוּיְסָע פָּאָטָעָר דָּעָר "חֲתִימָה סּוֹפֵר" וְאַגְּט (תּוֹרָה מִשָּׁה, בְּשָׁלָח, דָּחָ וּחְמוּשִׁים) אַיִּפְּנִין פְּסָוק (שְׁמוֹת יִגְּ, יִחְ) "וּחְמוּשִׁים עַלְוָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִאָרֶץ מִצְרָיִם". וְאַגְּט רְשִׁיּוֹת, "אַיִּין חְמוּשִׁים אַלְאָ מְזֹוִינִים". די אִידָּן זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן בָּאוֹאָפָּנֶט.

פְּרַעְנָט דָּעָר "חֲתִימָה סּוֹפֵר", אוּבִּיך די אִידָּן זַעֲנָעָן גַּעֲוָעָן בָּאוֹאָפָּנֶט, פָּאָרוֹוָאָס הָאָט דָּעָר

דָּעָר סּוֹפֵר אַיִּין גַּעֲוָעָן, אָז 9 חְדָשִׁים שְׁפָעַטָּעָר אַיִּין גַּעֲבָוִירָן גַּעֲוָאָרָן בְּ"ה אַצְוּלִינְג - צְוּוֵי מִידְלָעָר, אָזְן די אַנְדָּעָרָעָמָעָן מִיט אַיִּם צְוָאָמָעָן אוּיסְצָוְפִּילָן די צְעַלְטָעָר פָּאָר אַדְאָפְּטִירָוָג, וּוֹאָרטָן נָאָר בֵּין הַיִּנְטָ... די אַנְדָּעָרָעָהָאָבָּן נִישְׁתַּגְּהָעָלָט בָּאָקוּמָעָן, אָבָּעָר עַר הָאָט שְׁוִין בָּאָקוּמָעָן "צְוּוֵי פָּאָר אַיִּינָעָם". וּוֹיִיל עַר הָאָט נִישְׁתַּגְּהָעָלָט אַונְטָעָרְשָׁרִיבָּן אָז עַר הָאָט עַפְעָס לִיב מַעַר וּזַיִּין "נוּמָעָר אַיִּינָס" - דֻּעַם בָּאַשְׁעָפָעָר, הָאָט עַר זַוְּחָה גַּעֲוָעָן צְוּוֵי מִידְלָעָר - אַצְוּלִינְג! וּוֹיִזְטָ אָוִיס, אָז אָוִיב מִאִיז נִישְׁתַּגְּהָעָלָט אַיִּפְּנִין "אַיִּינָעָם", בָּאָקוּמָט מַעַן צְוּוֵי.

דָּאָס אַיִּין די כוֹנָה פָּוּן "הַתְּהִלָּךְ עַמּוּ בְּתִמְמוֹת", צְוָעָבָן מִיטָּן אַוְיבָּרְשָׁטָעָן אַיִּין יַעֲדָן מַצְבָּה. אָוּודָאי דָּאָרָף אָז אַיד טָוָהָן הַשְּׁתְּדָלוֹת, וּוֹיִיל וּוּרְטָעָר דָּעַרְצִילָט, אָז הַרְהָקָרְבָּן קְרָאָסְנָעָר זְצַל (חד מְבָנֵי הַיכָּלָא קְדִישָׁא פּוֹנוּם בָּעֵל שֵׁם טָוב זַיִּעַ) פְּלָעָגֶט נִישְׁתַּגְּהָעָלָט אַרְוִיסָּגָיִין, נָאָר גַּעַפְרָאָוּעָט הַתְּבוּדָדָות. אַמְּאָל אַיִּז פָּאָרְגָּעָקָוּמָעָן אַצְרָק, וּוֹאָו אַלְוָיִין הָאָט צְוָאָבָוּנָדָן אַשְׁטְרִיקָן פָּוּן אַיִּין דָּאָר צְוָאָיִטָּן דָּאָר, אָזְן עַר הָאָט שְׁפָאָצִירָט אַיִּפְּנִין שְׁטָרִיקָן. אַיִּז רְבִי חַיִּים גַּעַגְּאָנָגָעָן זַעַהְן דֻּעַם וּוּאָנדָעָר, צְוָעָדָן פָּאָרוֹוָאָנְדָעָרְוָגָן פָּוּן זַיְינָעָמָעָן מַקְוּרְבִּים.

וּוְעַן מִהָּאָט אַיִּם גַּעַפְרָעָגֶט פָּאָרוֹוָאָס עַר אַיִּז גַּעַגְּאָנָגָעָן זַעַהְן, הָאָט רְבִי חַיִּים קְרָאָסְנָעָר גַּעַעַנְטָפָעָר: - אַיִּךְ בֵּין גַּעַגְּאָנָגָעָן זַעַהְן אַנְטָעָרְסָאָנְטָעָז זַאָר. דָּעָר צְיוּק-מַאְן גַּיִיט אַוְיִיךְ דֻּעַם שְׁטָרִיקָן, דָּאָר פָּרְנָסָה, אָבָּעָר וּוֹעָד עַר גַּיִיט אַיִּפְּנִין שְׁטָרִיקָן, טְרָאָכָט עַר נִישְׁתַּגְּהָעָלָט. אָוִיב עַר וּוּעָט טְרָאָכָט וּוּעָגָלָט, וּוּעָט עַר אַרְיִינְפָּאָלָן אַיִּין תְּהָוָם... - פָּוּן דֻּעַם הָאָב אַיִּיךְ זַיִּר אַוְיסְגָּלְעָרְטָן - הָאָט רְבִי חַיִּים קְרָאָסְנָעָר גַּעַזְאָגָט - אָז דָּעָר מַעֲנְטָשָׁ דָּאָרָף טְאָקָע אַרְבָּעָטָן אַוְיִיךְ פָּרְנָסָה, אָבָּעָר עַר דָּאָרָף גַּעַדְעָנְקָעָן אָז עַס אַיִּז דָּאָר נָאָר אַיִּין בָּאַשְׁעָפָעָר, וּוֹאָס עַר גַּיִט אַיִּם די פָּרְנָסָה.

דער פֿרִישָׁה קְוֹאָלֶּי - יַדְרוֹ

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". דער הכללית פון די גאנצע תורה, איז נאר צוצוקומען צו די נקודה פון "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

דער רא"ש שרייבט (ארחות חיים, יומ א', אות כ"ז) אויפֿ די קשיא וואס די ראשונים פרעגן, פֿאָרוֹוָאָס שטייט אין פֿסוֹק "אֲנָכִי ה' אֱלֹקִיךְ אֲשֶׁר הַוְצָאתִיךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", אַיךְ בֵּין דער אויבערשטער, דיין ג-ט, וואס האט דיך ארוייסגעזיגונג פון מצרים, און עם שטייט נישט "אֲשֶׁר בָּרָאַתִּי שְׁמֹים וְאֶרְצָן", וואס אַיךְ האָב באַשָּׁאָפּוֹן דעם הימל און די ערדי?

ענטפֿערט דער רא"ש, אַו דָּאָס וְאָס דער אויבערשטער האט באַשָּׁאָפּוֹן די וועלט, אין דעם גלייבן אַלְעַ מענטשנ. אַכְּבָּע "אֲשֶׁר הַוְצָאתִיךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", וואס האט געוועין השגחה פרטית ומפורת פון דעם באַשְׁעָפָּעָר אויפֿ יעדן מענטש, די דָּאָזְיָגָע אַמְוָנה אין השגחה פרטית, פֿאָרָלָאנְגָּט דער אויבערשטער פון אונָן, אַו מִזְאָלְעָבָן מִיטָּן באַשְׁעָפָּעָר.

די סלאַנְיָמָעָר צְדִיקִים האָבָן גַּעֲטִיטִישָׁט די פֿסוֹקים (תהלים קמח, ב-ח) "הַלְלוּהוּ כָּל מְلָאָכִיו, הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָיו וְנוּאָשׁ וְבָרְדָּשָׁגָן וְקִיטָּוָרָרוֹתָרוֹת סֻרָּה עֹשָׂה דְבָרָו". דָּאָרָפּ מַעַן פֿאָרָשְׁטִין, פֿאָרוֹוָאָס שטייען די ווערטער "עֹשָׂה דְבָרָו" נָאָר בֵּי "רוֹחָ סֻרָּה"? אַוְיכְּ דִי אַנדְעָרָע באַשְׁעָפָּעָנִישָׁן וואס ווערן דָּאָ דָרְמָאָנְט, טווען דעם רְצֹוֹן פּוֹנָעָם באַשְׁעָפָּעָר?!

אייז דער תְּרוּיזָן, וויל אַוְדוֹדָי גַּלְיִיבָּט מַעַן אויפֿ אלְעָם אוּס קְוּמָט פון דעם אויבערשטער, "תְּנִינִים וְכָל תְּהוּמוֹת" וְנוּ, אַכְּבָּע וְעוֹז קְוּמָט אַ

שְׁמוּעה שְׁמֹעָה וּבָאָ, קְרִיעָתָה יִם סּוֹפּ וּמְלָחָמָת עַמְּלָקָ". רְשָׁיָּו וּוֹיל זָאנְגָן, פֿאָרוֹוָאָס אַיז יְתָרוֹ גַּעֲנָאָגָעָן צו די אַידָן אָוָן הָאָט נִישְׁתַּחַווּשׁ גַּעֲוָעָן אֹזֶן וּוּעָט אַיָּה אָוּוּקְשִׁיקְוָן, אָוָן נִשְׁתַּחַווּ אָנְגָעָמָעָן אַיָּה אָלְסָ גַּרְ? וואס פֿאָט וּוּבָאָלְדָּעָר הָאָט גַּעֲהָרְטָפּ פון "קְרִיעָתָה יִם סּוֹפּ", וואס פֿאָט דעם זְעָהָטָמָעָן דעם מַוְאָדִין עַנְיָן פון הַכְּרָתָה הַטוֹּבָה, אַוְיכְּ אַזְוִי זָעָנָעָן די אַידָן שְׁוֹלְדִּיגָּא אֲ הַכְּרָתָה הַטוֹּב פֿאָרָר יְתָרוֹ וְוָאָס עַר הָאָט גַּעֲטָהָן אַזְוִי פֿיל גַּוְטָמָס מִיטָּה רְבִינוּ עַדְ.

אָוָן אַוְיכְּ מַזְוּעָטָפּ רְפָעָגָן, אֹזֶן די אַידָן זָעָנָעָן נִשְׁתַּחַווּ מַכִּיר טּוֹבָה, אָוָן זַיְהָאָבָן נִשְׁתַּחַווּ גַּעֲהָאָלְטָן מְלָחָמָה מִיטָּה מִצְרָיִם בְּלוּזָה דַעְרְפָּאָר וּוֹיָל זַיְהָ זָעָנָעָן צוֹוָאָךְ, אויפֿ דעם זָאָגָט רְשָׁיָּו: "זְמָלָחָמָת עַמְּלָקָ", יְתָרוֹ הָאָט אַוְיכְּ גַּעֲהָרְטָפּ וּוּעָנָן מְלָחָמָת עַמְּלָקָ, וואס דָאָרָט וּוּהָטָמָעָן אֹזֶן די אַידָן זָעָנָעָן יַאֲ גַּעֲוָעָן גַּעֲנוֹגָשְׁטָאָרָק מְלָחָמָה צוֹהָאָלְטָן, אַוְיכְּ אַזְוִי, מַזְוִי זַיְן אֹזֶן וְוָאָס זַיְהָאָבָן נִשְׁתַּחַווּ גַּעֲהָאָלְטָן מְלָחָמָה מִיטָּה מִצְרָיִם, אַזְוִי גַּעֲוָעָן צּוֹלִיבָה הַכְּרָתָה הַטוֹּבָה, אָוָן דַעְרְבָּעָר אַיז יְתָרוֹ גַּעֲקָמָעָן צוֹהָאָלְטָן זִיךְ אַזְוִי שְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה.

דער עַיְקָר אַיז אַמְוָנוֹה

אויפֿיְז פֿסוֹק אַיז דער היַנְטִיגָּעָר סְדָרָה (ב, ב-כ) "וַיַּדְבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְבִּרִים הַאֲלָה לְאָמֵר, אֲנָכִי ה' אֱלֹקֶן", זָאָגָט דער היַלְגָּעָר רְבִי ר' אלְמָלְךָ זַיְעָ: "וַיַּדְבֵּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְבִּרִים הַאֲלָה", דער הכללית פון דער גַּעֲנָצָעָר תּוֹרָה אַיז צּוֹצְקוּמָעָן צוֹהָאָר אַיז "אֲנָכִי ה' אֱלֹקֶן" - אַמְוָנוֹה אין השגחה פרטיה.

עַנְלִיךְ הָאָט גַּעֲטִיטִישָׁט הרה"ק רְבִי יְהוּקָאַלְעָ קְזּוּמִירָעָר זַיְעָ, "וּבְתוֹרָתְךָ כְּתָובָה לְאָמֵר,

ב. טַיִל מִפְּרָשִׁים עַנְטָפָּעָר, אֹזֶן דַעְרְפָּאָר הָאָט דער באַשְׁעָפָּעָר נִשְׁתַּחַווּ גַּעֲזָאָגָט "אֲשֶׁר בָּרָאַתִּי שְׁמָים וְאֶרְצָן", וויל אַוְיכְּ אַס וְוָאָלְטָגָעָשָׁטָאָגָעָן "אֲשֶׁר בָּרָאַתִּי שְׁמָים וְאֶרְצָן", ווּאָגָעָן דעם האָט דער אויבערשטער גַּעֲזָאָגָט "אֲשֶׁר הַוְצָאתִיךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם", אַיר האָב דייר אַרְוִיסְגָּעָנוּמָעָן פון די טִיפְסְטָעָבָלָאָטָעָ, פון די מַטְשָׁרִי טּוֹמָאָה רְחַלְ, אַזְוִי, רְעַדְתָּ אַיךְ דער אויבערשטער אַוְיךְ צוֹמָר.

דער פֿרִישָׁה קְוֹאָלֶּי - יַדְרוֹז

"רוח סורה" - יעדער מענטש מיט זיין איגענען בדברו יצא". אויף אלע זאכן וואם קומען אויף דעם מענטש, אויב ער זאנט אויף אלען "שהכל נהיה בדברו", איז אלען ווערט געטוון רוכבן באשעפער, אויך דאס איז "עשה דברו", דער באשעפער האט געהינן עם זאל איזוי זיין.

עֲנָלֵיד הָאָט גַּעֲטִיטְשֶׁת דָּעַר הַיְלִגְעָר הַרְהָקָן רְבִי מְשָׁה סָאוּרָאָנָעָר זַיְעַ הָאָט לְעַכְעֻוּיטְשֶׁעָר זַיְעַ דִּי וּוּרְטָעָר פּוֹן דָּעַר גַּמְרָא (ברכות מ): "וְעַל כָּלָם, אִם אָמַר שַׁהְכֵל נָהִיה שְׁחִיבָר נְכָדוּ" דִּי פְּסָקוִים (תְּהִלִּים מַה, ב-ד) "רְחַשׁ לְבִי

ג. כ"ק אדמור' בעל "נתיבות שלום" זצ"ל פון סלאנים האט דערציילט, איז ווען ער איז געווען איז יונגען קינד אין דער שטאט באראנאוויטש, איז אין יענע תקופה פֿאָרגֿעָקְוּמָעָן אַ מְלָחָמָה צוּוִישׁן וּוּסְלָאנְד אָוּן דִּיטְשָׁלָאנְד. אַ גַּעֲוָוִיסָן טָאג, זענען דִּי דִּיטְשָׁן אַרְיִינְגֿעָקְוּמָעָן אַין זַיְעָר הַוִּיז, אָוּן גַּעֲהִיסָּן יַעֲדָן אַיִינָעָם אַוִּיסְדָּרִיעָן זַיְר צַו דִּי וּוּאָנְטָן, וּוְיִיל מְגַיִיט זַיְיָ שִׁיסָּן רְחַלְל.

האט זיין פֿאָטָעָר, הרה"ח ר' משה אברהם ברזובסקי זצ"ל, געבעטן זיין זהן, דעם יונגען שלום נח, ער זאל איהם ברענגען אַ גָּלָאָז וּוּאָסָעָר צַו טְרִינְקָעָן, כְּדִי ער זאל קענען מאָן דִּי ברְכָה "שהכל נהיה בדברו". אַ פֿאָר מִינְוָת נָאָר דָעַם וּוּי ר' משה אברהם האט גַּעֲמָאָכָט מִיטָּה תְּהִלְבּוֹת דִּי ברְכָה "שהכל נהיה בדברו", האט מען גַּעֲהָעָרְט אַ שִּׁיסְעָרִי אַינְדרִוִיסָן, וּוְיִיל אַין יעַנְעַן מִינְוָתָן זענען דִּי רָוּסָן אַרְיִינְגֿעָקְוּמָעָן אַין שטאט, אָוּן דִּי דִּיטְשָׁן זענען אַרְיִינְגֿעָגְאָנְגָּעָן מְלָחָמָה האַלְטָן מִיטָּה דִּי רָוּסָן, אָוּן אַזְוִי זענען זַיְיָ אלע געראָטָעוּט גַּעֲוָאָרָן פּוֹן אַ זִּיכְעָרָן טוּוִיט.

האָבוֹן דִּי אַנוּעָזָעָנְדָע אַיְדָן גַּעֲזָאָגָט פָּאָר ר' משה אברהם, אַז ער האט דָא גַּעֲפָרָאוּט אַ "מוֹפָת". האט ער גַּעֲנְטָפְּעָרָט: "דָא אַיְזָ נִישְׁתָּהָרְקִין שָׁוָם מוֹפָת, נָאָר וּוּאָס דָעַן? בַּי אָנוּן אַיְדָן וּוּוִיסְטָמָעָן אַז אוּבָעָן מִאָכָט דִּי ברְכָה 'שהכל נהיה בדברו' מִיט אַז אָמְנוֹה פְּשׁוֹתָה, 'יַצָּא' - גַּיְיטָמָעָן אַרְוִיסָן פּוֹן אלע פֿרָאָבלָעָמָעָן". אַז מְהָאָט זַיְר נִשְׁתָּהָרְקִין, אָוּן גַּעֲשָׁרְגָּן "שהכל נהיה בדברו", אַיְזָ מַעַן בְּהָאַרְוִיסָן פּוֹן דִּי צְרָה.

החסיד המפואר רבִי מענדל פֿוּטְעָרְפָּאָס זַיְל, האט דערציילט, אַז ער איז געווען אַין וּסְלָאנְד צוּזָמָעָן מִיט הרה"ק מריבנִיאַז זַיְעַ. אַין וּסְלָאנְד האט מען דָאָר נִשְׁתָּהָרְקִין גַּעֲלָאָזָט האַלְטָן אַיְדִּישְׁקִיט, כִּידּוּע. אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן דָאָרָט אַ אַיְדִּישָׁעָ פְּרוּי, וּוּאָס אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן פְּרוּם, אַבְּעָרָ אִיר מַאֲן, וּוּלְכָעָר אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן אַ קָּאָמוֹנִיסְט, אַיְזָ נִשְׁתָּהָרְקִין שָׁוָם אַזְוָהָן בַּי אִיר אַזְוָהָן, האט דער מַאֲן בְּשָׁוָם אַופָּן נִשְׁתָּהָרְקִין גַּעֲוָוָעָן מַאֲן אַ בְּרִית. האט דִּי פְּרוּי גַּעֲלָאָזָט וּוּיסָן פָּאָר דָעַם רִימְנִיצְעָרָ רְבִיְּזָן, וּוּלְכָעָר אַיְזָ כִּידּוּעָ גַּעֲוָוָעָן אַ מְוַהָּל אָוּן גַּעֲמָלְעָט מִיטָּה מִסְרָוָת נְפָשָׁטָיוֹזְעָנְטָעָר אַיְדִּישָׁעָ קִינְדָּעָר, אַז זַיְיָ וּוּעָט שָׂוִין אַיְנְמָעָלָדָן פָּאָר אַיְהָם וּוּעָן אִיר מַאֲן וּוּעָט אַוּוּקְפָּאָרָן פּוֹן דָעַר הַיִּם האַנְדָּלָעָן, זַאל דָעַר רִימְנִיצְעָרָ רְבִי קְוּמָעָן זַיְיָ פָּאָר, כְּדִי זַיְר מַלְיָעָן דָאָס קִינְדָּ.

וכך הוּה, ווען דער מַאֲן אַיְזָ אַוּוּקְגָּעָפָּאָרָן אוּפָּרְבִּינָס, האט זַיְיָ גַּעֲשִׁיקְט אַ טְּעַלְעַגְּרָאָם צָוָם רִימְנִיצְעָרָ, אָוּן ער אַיְזָ גַּעֲפָרָאָרָן מִיטָּה ר' מענדל פֿוּטְעָרְפָּאָס, צָוָם בְּרִית. בַּי דִּי גְּרָעִינִיאַז, וּוּאָס מְהָאָט גַּעֲדָאָרָפְּט אַרְיִיבְּרָפְּרִין דָאָס מַעְסָדָר, אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן "קְרִיעָתָ יִם סּוֹף". לְוִיטָמָעָן גַּעֲוָוָעָן דָעַר מַעְסָדָר אַיְזָ גַּעֲוָוָעָן, האָבוֹן דִּי פְּאַלְיִצְיָאנְטָן דָעַרְקָעָנְטָ פְּאָרוֹוָאָס מַעַן פְּרִיטָ עַס... אַבְּעָרָ מִיטָּה נִיסְים האָט מען אַרְיִבְּרָעָגְּשָׁמָגוֹלָט דָעַם מַעְסָדָר.

בְּיִם בְּרִית, נָאָר דָעַם וּוּי דָעַר רִימְנִיצְעָרָ רְבִי האָט גַּעֲמָלְעָט דָאָס קִינְדָּ, האָט דָאָס בְּלוּט אַנְגָּהָוִיבָן פְּלִיאִין, אָוּן מַעַן האָט גַּעֲדָאָרָפְּט רְוּפָן אַ דָּקְטָאָר. זַעֲלָבָטָ פְּאָרְשָׁטָעָנְדָלִין, אַז דִּי מַוְטָּעָר האָט מַוְרָא

דער פֿרִישָׁה קְוֹזָאֵל – יַדְרוֹ

געהאָט צו רופו אַ דָּקְטָאָר, וויל דער מאָן ווועט געווואָיר וווערָן, אָונְ דִּי רַעֲגִירָוָנְגָה אַט דָּאָר אוּיר נִישְׁט געלְּאָזֶט מלְּיעָן דִּי קִינְדָּרָ.

האָט רְבִּי מַעֲנְדָּל דָּעַרְצִילָּט, אָז עָר אִיז גַּעַשְׁטָאָנָּעָן וּוּ פְּאַרְלְוִוָּן. וּוּאָס טוּט מַעַן דָּא? פְּלוֹצִים הַאָט עָר גַּעַזְעָהָן וּוּ דֻּעָר רִימְנִיצְּעָרָבָּי לְוִיפְּט אָרְיָין אַיְן אַ דָּעַרְעַנְבָּנְדִּיגָּן צִימָעָר אָונְ פָּאַרְמָאָכָּט זִיר דָּאָרָט, אָונְ נָאָר צְוֹוִי מִינְוָט אִיז דֻּעָר רְבִּי אָרוֹיְסְגָּעָקוּמוּן, אָונְ דָּאָס בָּלוּט הַאָט זִיר אָפְּגַּעַשְׁטָעָלָט.

שְׁפַעְטָעָרָה אַט רְבִּי מַעֲנְדָּל גַּעַפְּרָעָגָט דָּעָם רִימְנִיצְּעָרָבָּי, וּוּאָס עָר הַאָט גַּעַתְּוָהָן אַיְן יְעַנְעָם צִימָעָר. הַאָט דֻּעָר רִימְנִיצְּעָרָבָּי גַּעַעַנְטְּפָעָרטָ:

- אִיךְ הָאָב גַּעַבְעָטָן דָּעָם רְבּוּנוּ שְׁלָוּלָם: טָאָטָעָ! אִיךְ בֵּין דָּאָר גַּעַקְוּמוּן אַהֲרָר כְּדִי מְקִיִּים צו זִין אַמְצָה, פָּאַרְשָׁעָם מִיר נִישְׁטָ!

פְּלָעָגָט רְבִּי מַעֲנְדָּל זָאָגָן: "אִיךְ בֵּין דָּאָר אַ בָּעֵל מַחְשָׁבָה, מִיטְמַיְּן גַּעַנְצָעָה תּוֹרָת הַמַּחְשָׁבָה, אָז אִיךְ הָאָב גַּעַזְעָהָן בָּלוּט, בֵּין אִיךְ פְּאַרְלְוִוָּן גַּעַזְעָרָן... אַבָּעָר דֻּעָר רְבִּי, מִיטְמַיְּן אַמְוָנה פְּשׁוֹטוֹתָה, הַאָט זִיר נִישְׁטָ פְּאַרְלְוִוָּן, נָאָר מַתְּפָלָל גַּעַוְעָן צָוָם בָּאַשְׁעָפָעָר עָר זָאָל אַיְהָם נִישְׁטָ פָּאַרְשָׁעָמָעָן, וּוּילָעָר אִיז גַּעַקְוּמוּן מְקִיִּים זִין אַמְצָה.

אַזְוִי זְעהָט עָס אָוִיס, אָוִיב מַרְעָדָט צָוָם טָאָטָן אַיְן הַיְמָל, וּוּי אַקְינְדָּרָעָט צו זִין טָאָטָן, מִיטְמַיְּן אַמְוָנה פְּשׁוֹטוֹתָה. דָּאָן קָעָן מַעַן אַלְעָס אָוִיסְפָּעוֹלָן.

הַרְהָ"קְ מַלְעַכְעַוְוִיטְשָׁן זַיְעָה אַט דָּעַרְצִילָּט, אָז עָס אִיז גַּעַוְעָן אַפְּשָׁוּטָעָר אַיְד (דֻּעָר לְעַכְעַוְוִיטְשָׁר הַאָט) בָּאַטְאָנָט אָז יְעַנְעָר אִיז גַּעַוְעָן אַפְּשָׁוּטָעָר אַיְד, נִישְׁטָ קִיְּין "מֵרְבָּרְבָּשְׁיָה" וּוּעַלְכָּעָר הַאָט גַּעַזְוִיגָּן זִין פְּרָנָסָה פָּוָן אַ "דוֹכָן" אַוְיףְּ דֻּעָר גַּאָס, וּוּאוּ עָרָפְּלָעָגָט פָּאַרְקוּיְפָּן פִּירָוֹת אָונְ יְרָקָות וּוּאָס עָרָה אַט גַּעַקְוִיפְּטָבָּי דִּי פָּאַרְמָאָכָּט (חַקְלָאִים), אָונְ עָס פָּאַרְקוּיְפָּט אַוְיףְּ מַאְרָק, אָונְ אַזְוִי הַאָט עָרָפְּלָעָגָט אַוְיףְּ פְּרָנָסָה.

אַמְּאָהָל אִיז אַיְן זִין שְׁטָעָטָל גַּעַקְוּמוּן אַ דָּרְשָׁן, אָונְ בֵּין דִּי דְּרָשָׁה הַאָט דֻּעָר פְּשׁוֹטוֹטָעָר אַיְד גַּעַהְעָרָט פָּוָן דָּעָם דְּרָשָׁן, אָז מִיטְמַיְּן פְּשׁוֹטוֹעָמָה אַיְן חַי הַעוֹלָמִים, דָּאָרָף מַעַן אַפְּיָלוּ נִישְׁטָ טָוָהָן шְׁתָדָלָות פָּאָרְ פְּרָנָסָה. דִּי פְּרָנָסָה וּוּעָט אַנְקָוּמוּן צְוָה דִּי טִירָה. шְׁתָדָלָות קְוָמָת נָאָר מִיטְמַיְּן אַמְוָנה, אָוִיב מִהַּאָט רִיכְטִיגָּעָ אַמְוָנה, קְוָמָת אַיְן דִּי פְּרָנָסָה מִמְשָׁ צְוָה דִּי טִירָה!

הַעֲרָנְדִּיגָּה דִּי דָּאָזְיָגָעָ וּוּעַרְטָעָר פָּוּנָעָם דְּרָשָׁן, הַאָט דֻּעָר אַיְד בָּאַשְׁלָאָסָן, אָז עָרָגִיט נִישְׁטָ מַעַר אָרוֹיס אַוְיףְּ מַאְרָק. עָרָגִיט מַעַר נִישְׁטָ גִּיאַן צְוָה דִּי פָּאַרְמָעָרָס צְוָה קְוִיפְּפָן דִּי גַּרְיְנְצִיגָּיָג, אָונְ נִישְׁטָ צְוָה פָּאַרְקוּיְפָּן דִּי קוֹנְדָּן. דֻּעָר דְּרָשָׁן הַאָט דָּאָר גַּעַזְאָגָט אָז אָוִיב עָס אִיז בָּאַשְׁעָרָט, וּוּעָט דִּי פְּרָנָסָה אַנְקָוּמוּן צְוָה דִּי טִירָה! אלָעָה הַפְּצָרוֹת פָּוָן זִינְיָעָנָה בְּנֵי בֵּית אָז עָר זָאָל אָרוֹיְסְגִּיָּן אַרְבָּעָטָן, הַאָבָן נִישְׁטָ גַּעַהְאָלָפָן. "אִיךְ הָאָב אַמְוָנה, קְוָמָת אַיְן עָס!" הַאָט עָרָגִיט.

הַאָט דֻּעָר לְעַכְעַוְוִיטְשָׁר דָּעַרְצִילָּט: וּוּעָן דִּי פָּאַרְמָעָר הַאָבָן גַּעַזְעָהָן אָז דֻּעָר אַיְד קְוָמָת נִישְׁטָ קְוִיפְּפָן, הַאָבָן זַיְיָ בָּאַשְׁלָאָסָן, אָז וּוּבָאָלְדָן עָר אִיז אַקְבָּועָ וּוּאָס קְוָמָת יְעָדָן טָאָג קְוִיפְּפָן דִּי גַּרְיְנְצִיגָּיָג אַיְן הַיְנִינְט אִיז עָרָגִיט גַּעַקְוּמוּן, הַאָט מַסְתָּמָא עָפָעָס פָּאַסְיָרָט... אָז זַיְיָ הַאָבָן אִים גַּעַרְבָּעָגָט דִּי יְרָקָות אַיְן שְׁטוֹב אָרְיָין. דִּי קוֹנִים, וּוּידָעָר, הַאָבָן גַּעַטְרָאָכָּט דָּאָס זַעְלָבָּעָ, אָז אָוִיב עָר אִיז הַיְנִינְט נִישְׁטָ גַּעַקְוּמוּן פָּאַרְקוּיְפָּן דִּי יְרָקָות אַוְיףְּ מַאְרָק, אִיז מַסְתָּמָא עָפָעָס פָּאַרְגָּעָקוּמוּן מִיטְמַיְּן אַיְהָם... אָונְ אַזְוִי זַיְיָ זְעַנְעָן גַּעַקְוּמוּן צְוָה אַיְהָם קוֹיפְּפָן יְרָקָות!

אָונְ דֻּעָר לְעַכְעַוְוִיטְשָׁר הַאָט אָרוֹיְסְגָּפִירָט, אָז אַזְוִי אִיז עָס זִינְט דָּאָן אַנְגָּגָאָנְגָעָן יְעָדָן טָאָג. דִּי פָּאַרְמָעָר זְעַנְעָן גַּעַקְוּמוּן צְוָה אַיְהָם פָּאַרְקוּיְפָּן דִּי יְרָקָות, אָונְ דִּי קוֹנִים זְעַנְעָן גַּעַקְוּמוּן קְוִיפְּפָן... דָּאָס אִיז דֻּעָר כָּחָ פָּוָן אַמְוָנה פְּשׁוֹטוֹתָה בֵּין אַיְדָן. אָוִיב עָרָגִיט מִיטְמַיְּן פְּשׁוֹטוֹתָה אַיְן דָּעָם "קָל אָדוֹן עַל כָּל הַמְּעֻשִׂים", בָּרְעָנְגָט מַעַן אַיְהָם דִּי פְּרָנָסָה אַיְן שְׁטוֹב אָרְיָין. אַמְּאָהָל וּוּעָן הָגָאָן רְבִּי יְחִזְקָאֵל אַבְּרָאָמָסְקִי זַצְלָה אַט זִיר גַּעַטְרָאָפָּן מִיטְמַיְּן הַרְהָ"קְ מוּהָרִיְּיָן מְלִיוּבָאָוִוִּיטָש

דער פרישה קוואָלַ – יְהֻרּוֹן

דבר טוב אומר אני מעשי למלך, לשוני עט סופר "לשוני" - מיין צונג, אויז נאָר ווי אָן "עט סופר מהיר", פונקט ווי אָ פעדער שריבט דאָך נאָר וואָס דער סופר שריבט, די פעדער וועט זיך נישט גרויסהאלטן אויז זיך האָט געשריבן, ווילּ יעדער פארשטייט אויז די פעדער אויז נישט מער ווי אָ כלּ פונעם סופר.

אויז דער פסוק ממשיך וווײַטער: "יפיפית מבני אדם, הזקן חן בשפטותיך". אויב דו האָסט חן, דו ביזט שענער פון אַנדערע מענטשן, אַנדער "הזקן חן

זאגט דער פֿאָוּרָאנָעָר, אויז די כוונה פון פֿסּוֹק אַיִּז, "רְחַשׁ לְבִּי דְּבָרְ טּוֹבְ", אויב עם פֿאָלָט מֵיר אַיִּז אַ גּוֹטָעָר גּוֹדָאנָק, אַ שְׂיִין וּוּאָרט. "אָמָר אַנְיִי", זאנג אַיך, "מעשי למלך", ס'אייז נישט מיין איינגעַם, ס'אייז דעם אויבערשטעַם. וויסטו פֿאָרוּוֹאָס? ווילּ

וץ"ל, האָבן זיך געשמוועסט וועגן די צרות אַין גלוּת סיַבִּיר, וואָו רבִּי יְחֹזָקָאֵל אויז געווּן פֿאָרְשִׁיקֶט אַ צִיִּיט. האָט רבִּי יְחֹזָקָאֵל דערצִילַט פֿאָרִין רְבִּין די פֿלאָוֹת הַבּוֹרָאִית, אויז ער האָט נאָר פון זיין פֿרִיהַסְטָעָר יוגענט געליטן מיט דעם וואָס ער אויז געווּן זעהָר עַמְפַֿפְּנִידְלָעָר צוֹ קָעָלָט. מְהָאָט אַיהם שְׁטָעַנְדִּיג געדָרְפַּט צוֹדָעָקָן מיט צְמָרְ גַּפְן (קָאָטָאָן), כדִּי צוֹ שִׁיצְנָ אַיהם פון די קָעָלָט.

הָאָט רבִּי יְחֹזָקָאֵל דערצִילַט, אויז אַין סיַבִּיר האָט מען אַיהם נאָר דערלוּבֶּט צוֹ טְרָאָגָן אַ דִּינָעָ בְּלוֹזָקָע, "דָּקָן הַדָּק". האָט רבִּי יְחֹזָקָאֵל גַּעַזְאָגָט:

- רבָּנוּ של עולם, "הַכְּלָ בִּידֵי שְׁמִים חֹזֶץ מְצִינִים וּפְחִימִים" (בְּמַקוּם), אויף קָעָלָט אַוְן הַיִּזְדָּאָרָף דָּעָרְ מְעַנְטָש אלְיַיְן אַכְּטוֹנָג גַּעַבָּן, ער זָאָל זִיךְרָה נִשְׁתָּאָ צוֹ פֿאָרְקִילַן זִיךְרָה צוֹ וּוּרָן צוֹ-אוּפְּגַעַהַיְצָט, ווּילּ דָאָס אויז נִשְׁתָּאָ בִּידֵי שְׁמִים. אַבָּעָר דָּאָ, אַין סיַבִּיר, וואָו מְלָאָזֶט מִיר טְרָאָגָן נאָר אַ דִּינָעָ בְּלוֹזָקָע, קָעָן אַיךְ דָאָר זִיךְרָה נִשְׁתָּאָ הַיִּתְן פָּוּן די קָעָלָט, מְמִילָּא גַּיִּיט צְוָרִיק די שְׁמִירָה צוֹ דִּיר ... אַוְן רבִּי יְחֹזָקָאֵל האָט אוּסְגַּעַפְּרִיט, אויז די גְּאָנְצָעָתְּ תְּקוֹפָה ווּאָס ער אויז געווּן אַין גלוּת סיַבִּיר, אויז ער קִינְמָאָל נִשְׁתָּאָ גַּעַוָּרָן פֿאָרְקִילַט, ווּילּ ער האָט גַּעַלְעָבֶט מִיטְןָ רְבָּנוּ של עולם, אַוְן האָט צְוָרִיק גַּעַגְעָבָן די שְׁמִירָה צָוָם באַשְׁעָפָר.

לעניןינו, קָעָן מען זָאָגָן, אויז עַס מּוֹזְ נִשְׁתָּאָ זִיךְרָה נִשְׁתָּאָ פָּוּן סיַבִּיר, נאָר אָז מען לעַבְטָ מִיטְן אַוּבְּרַשְׁטָעָן, ווּעְרָטָ מעַן קִינְמָאָל נִשְׁתָּאָ פֿאָרְקִילַט, יְהֻדָּעָר אַיִּנְעָר בְּדִידָה, מִיטְן זִיְּנָעָ אַיְּגָעָנָעָ "פֿאָרְקִילְוָנְגָעָן". נאָר אַ מְוֹרָאָדִיגָע זָאָר האָט דָעָר גַּאֲוָן רבִּי יְחֹזָקָאֵל אַבְּרָאָמְסָקִי זְלָל דְּעַמְּאָלָס דערצִילַט פֿאָרִין לְיוּבָּאָוּיטָשָׁעָר רְבִּין (וּלְכָלְעָר האָט זִיךְרָה שְׁפַעְטָעָר "גַּעַקָּאָכְטָ" אַין דָעָם וּוּאָרט), אויז זִיְּעַנְדִּיג אַין סיַבִּיר, ווּעָן ער האָט זִיךְרָה אוּפְּגַעַוּעַקְט אַינְדָעְרָפְרִי אַוְן גַּעַזְאָגָט "מוֹדָה אַנְיִי לְפִנְיר מְלָךְ חַיְּ וּקְיִים שְׁהַחְזָרָת בַּי נְשָׂמְתִּי", האָט ער גַּעַטְרָאָכְט בַּי זִיךְרָה, אויף וואָס דָאָנְקָן אַיךְ דָעָם אַוּבְּרַשְׁטָעָן דערפָּאָר וואָס ער האָט מִיר צְוָרִיק גַּעַגְעָבָן די נְשָׂמָה? אַיךְ הָאָב דָאָר דָאָ נִשְׁתָּאָ קִיְּן טְלִית וּתְפִילִין, נִשְׁתָּאָ קִיְּן גְּמָרָא, נִשְׁתָּאָ קִיְּן סִידּוֹר... אויף וואָס אויז מִיר גּוֹט די נְשָׂמָה? אַיךְ הָאָב דָאָר נִשְׁתָּאָ קִיְּן רְחוּנִיות אַוְן נִשְׁתָּאָ קִיְּן גְּשָׁמִיות! אַבָּעָר ווּעָן אַיךְ הָאָב גַּעַזְאָגָט די ווּעְרָטָעָר "רְבָּה אַמְוֹנָתָךְ!" - אויב אַיךְ קָעָן זִיךְרָה דָאָמְחַזְקָן זִיךְרָה מִיטְן אַמְוֹנה, אויך אַין דָעָם פֿינְצְטָעָרָן גְּרוּבָן, האָט זִיךְרָה מִיר גַּעַלְוִינְט אַוּפְּצָוּשְׁטִין אַינְדָעְרָפְרִי פָּוּן שְׁלָאָפָן, כדִּי קָעָנָעָן זָאָגָן די צְוָיִּים ווּעְרָטָעָר "רְבָּה אַמְוֹנָתָךְ", אַוְן זִיךְרָה מִחְזָק זִיךְרָה מִיטְן אַמְוֹנה.

וועָן רבִּי יְחֹזָקָאֵל האָט גַּעַנְדִּיגְט דערצִילַן, האָט דָעָר לְיוּבָּאָוּיטָשָׁעָר ربִּי אַיהם גַּעַזְאָגָט:
- עַס האָט זִיךְרָה גַּעַלְוִינְט דָעָר גְּאָנְצָעָר סיַבִּירָעָר גְּלוּת, כדִּי צְוָצָקָומָעָן צוֹ די דָאָזְיַעָגָע אַמְוֹנה אַין דָעָם באַשְׁעָפָר.

דער פרישה קוואָלַּ - יְהֻרֹּוּ

למוקם, דאמ בָּן מַחְצֵר לְחֶצֶר וּמַעַר לְעִיר, אֵין לְדָבָר סּוֹפַּ". מען אוֹז נִשְׁתַּחֲוָת חָוָשׁ אוֹ אֵקָאָז האָט אָפְּשָׂר אָוּעָקָגָעָלָעָפָט דָּאָס חַמְזַן פָּוּן אֵ מקָוָם הַבְּדוּרָן צָו אֵ מקָוָם שָׁאַנְוָן בְּדוּרָן, פָּוּן אוֹזְן אָרָט צָוָם אַנְדָּרָן, וּוַיְיל אָוּבָּדוּ וּוּעַסְטָן חָוָשׁ זַיִן, האָט עַם דָּאָךְ נִשְׁתַּחֲוָת קַיְיַן סּוֹפַּ, עַם אוֹזְן אִיבָּיגִינְגָּדָא אֵ מקָוָם חָוָשׁ צָו זַיִן.

זַעַחַט מעַן פָּוּן דָּעַם, אוֹ בַּיְ אֵזָאָךְ וּוֹאָסָם האָט נִשְׁתַּחֲוָת קַיְיַן סּוֹפַּ, אוֹזְן נִשְׁתַּאְן קַיְיַן מַקָּוָם חָוָשׁ צָו זַיִן. דָּאָס אוֹזְן אֵלְימָד אָוּבָּן פָּאָרָן מַעַנְטָשׁ, עַר אָלְּהָאָבָּן בְּתָחָוָן, וּוַיְיל אָוּבָּעָר זָאָרָטָן פָּאָרָן זַיִן פְּרָנָסָה, אוֹזְן עַר דָּאָךְ מַמְילָא נִשְׁתַּחֲוָת פָּאָרָוּכָּרָט אָוּבָּן צְוֹוִי וּוְאָקָן שְׁפָעַטָּעָר אָדָעָר אֵין אֵחָודָש אָרוּם. וּוְאוֹזְן עַר וּוּעַט חַתְּוָנה מַאָבָּן וּיְנָעָן קִינְדָּרָעָר, וּוּיסְטָן עַר דָּאָךְ אָוּבָּן נִשְׁתַּחֲוָת. עַם אוֹזְן דָּאָךְ "אֵין לְדָבָר סּוֹפַּ", אוֹזְן דָּאָךְ אֵין דָעַר אָוּבָּן "אֵין לְדָבָר סּוֹפַּ" זַעַחַט מעַן דָּאָךְ אֵין דָעַר מְשָׁנָה אוֹזְן מְאַזְּנָה נִשְׁתַּחֲוָת. מַמְילָא אוֹזְן נִשְׁתַּאְן וּמְשָׁנָה אוֹזְן צָו זָאָרָן בְּכָלְלָן, נָאָר מְדָאָרָף הָאָבָּן בְּתָחָוָן אֵין דָעַם בְּאָשְׁעָפָעָר אוֹזְן עַר וּוּעַט אַהֲם גַּעַבָּן פְּרָנָסָה אוֹזְן אָלָעָה הַצְּטָרְכָּותָן.

מיְרָהָאָבָּן שְׂוִין כָּמָה פָּעָמִים נָאָגָעָאָגָט דִּי
וּוּעַרְטָעָר פָּוּן רְשָׁיִזְּלָאָוּבָּן פְּסָוק (תְּהָלִים לְהָ),
כָּגְן "וְלֹא יַאֲשָׁמוּ כָּל הַחֲוָסִים בָּוּ" - "וְלֹא יִתְהַרְתּוּ
לוֹמֶר אַשְׁמָנוּ כִּי חָסַינוּ בָּוּ". אוֹזְן מַעַן האָפָט צָו
חוֹשְׁשָׁין שְׁמָא גַּרְהָה חֹלְדָה מִבֵּית וּמִמֶּקֶם

"בְּשְׁפָתּוֹתִיךְ", דוֹ האָסָט חַן בַּיִם רְעָדָן, אוֹזְן עַס נָאָר דָעַרְפָּאָר, "עַל כֵּן בְּרַכָּה אַלְקִים לְעוֹלָם". עַם אוֹזְן בְּרַכָּה פָּוּן דָעַם רְבָנוּ שְׁלַׂעוֹלָם.

נָאָר וּוּלְכָעָזָאָךְ קָעָן יִאָן גַּנְגָּעָרָוּפָן וּוּרְן אַוּפָּן נָאָמָעָן פָּוּן מַעַנְטָשׁ? "חָגָר חַרְכָּה עַל יַרְךָ גִּבְּוֹר" - דָאָס יִרְאָת שְׁמִים פָּוּן מַעַנְטָשׁ, וּוֹאָס עַר קָעַמְפָטָן וּוֹיָאָגָז "הַוְּדָךְ וְהַדְּרָךְ", וּוַיְיל דִּי חַזְּלָאָן דָאָךְ (כְּתוּכּוֹת לְהָ) "הַכְּלָבָן בְּדִי שְׁמִים חֹזֶן מִירָאת שְׁמִים". אַלְעָם אוֹזְן פָּוּן דָעַם אַוְיְבָעַרְשָׁטָעָן, אַוְיְסָעָר יִרְאָת שְׁמִים.

דָעַר הַיְלִיגָּרָד קוּבְּרִינְגָּר זַיְעָעָד האָט גַּעַטְיִיטִישָׁטָן דִּי וּוּעַרְטָעָר פָּוּן דָעַר גַּמְרָא (כְּרוּכּוֹת יְהָ): "כָּל המְאַרְיךָ בְּאַחֲרָה, מְאַרְיכָן לוּ יְמָיו וְשָׁנוֹתָיו". אוֹזְן אַיְדָה אַיְדָה מְתַבּוֹנָן בְּאֲרִיכּוֹת אֵין זַיִן אַמְוָנה אֵין דָעַם אֵין זַיִן מְתַבּוֹנָן בְּאֲרִיכּוֹת אֵין זַיִן אַמְוָנה אֵין דָעַם אַחֲד וּמִיחָדָה, "מְאַרְיכָן לוּ יְמָיו וְשָׁנוֹתָיו", וּוּעַט מְעַן אַיְהָם גַּעַבָּן אֲרִיכּוֹת יְמִים, אוֹזְן עַר וּוּעַט קִינְמָאָהָל נִשְׁתַּחֲוָת הָאָבָּן קַיְיַן טִירְדּוֹת, וּוַיְיל עַר גַּלְיִיבָּט אַזְּ יַעַדְעָזָאָךְ אוֹזְן בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִיתִי.

עַם וּוּעַרטָּעָר גַּעַברָעָגָט אַיְזָנְטָעָר אַיְזָנְטָעָר מַלְיָצָה אַוּבָּן דִּי וּוּעַרְטָעָר פָּוּן דָעַר מַשְׁנָה (פְּסָחִים טְ). "אֵין חֹשֶׁשָׁין שְׁמָא גַּרְהָה חֹלְדָה מִבֵּית וּמִמֶּקֶם

דִּי. צְוַיְיָ אַיְדָן הָאָבָּן גַּעַוְאָלָט מִקְבֵּל מְרוֹת זַיִן פָּוּן הַיְלִיגָּן "שְׁרָפָ" פָּוּן סְטוּרְעַלִיסְטָק זַיְעָעָד. האָט דָעַר סְטוּרְעַלִיסְקָעָר זַיִן גַּעַפְרָעָגָט, אוֹבָּיךְ זַיִן גַּלְיִיבָּן אֵזְן וּוְאָגָן, אַיְזָנְטָעָר עַס בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית אֵזְן דָאָס שְׁטִיקָל שְׁטוֹרְויָי זַאָל פְּלִיהָעָן דָאָרט וּוְאוֹזְן אֵזְן גַּעַפְלוֹיגָן. הָאָבָּן זַיִן גַּעַזְאָגָט, "נִין, מִיר וּוּעַלְן זִיךְרָן נִשְׁתַּחֲוָת נְאָרָן, וּוַיְיל מִיר זָעָנָעָן נָאָר נִשְׁתַּחֲוָת אֵין אַזְּאָזָה הוּיכָעָה מְדוֹרָה פָּוּן אַמְוָנה, זַוְּ גַּלְיִיבָּן אַזְּ יַעַדְעָר שְׁטוֹרְויָי פְּלִיהָעָן פְּרָטִיתִי". האָט דָעַר סְטוּרְעַלִיסְקָעָר זַיִן אָוּעַקְעָשָׂיקָט.

נָאָר צְוַיְיָ טָעָג, זָעָנָעָן זַיִן צְוַיְקָעָקָומָעָן אַזְּנָעָמָעָן גַּעַזְאָגָט צָוָם הַיְלִיגָּן סְטוּרְעַלִיסְקָעָר, אַזְּנָעָמָעָן זַיִן גַּלְיִיבָּן שְׁוִין יָאָזְדִּי יַעַדְעָר שְׁטִיקָל שְׁטוֹרְויָי פְּאָלָט בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִיתִי. האָט עַר זַיִן גַּעַפְרָעָגָט, וּזַיִן זָעָנָעָן זַיִן אָנְגָּעָקָומָעָן צָוָם דִּי הַכְּרָה אֵזְן עַס אַיְזָנְטָעָר בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִיתִי?

הָאָבָּן זַיִן גַּעַעַנטָּפָעָרָט, אֵזְן דָאָס וּוּיִיסְטָדָעָר דָאָךְ יַעַדְעָר קְלִינְגָּר ברְדָעַת, אֵזְן אוֹבָּיךְ אֵלְיָבָּן קְלִינְגָּר ברְדָעַת, אֵזְן אוֹבָּיךְ אֵינְינְגָּר אֵינְינְגָּר אֵזְן שְׁטָאָט אַזְּנָעָמָעָן פָּאָרָן, פָּאָרָן אֵזְן גַּעַשְׁקָעָט. נָוָ, בַּיִ דָעַם רְבָנוּ שְׁלַׂעוֹלָם אֵזְן נִשְׁתַּחֲוָת קַיְיַן נִפְקָא מִינָה צְוִישָׁן אֵלְיָבָּן אֵ שְׁטוֹרְויָי... מְמִילָא, אַיְזָנְטָעָר קְלִינְגָּקִיט וּוְאָס קְוָמָטָפָּאָר, אַיְזָנְטָעָר פָּוּנָעָם אַוְיְבָעַרְשָׁטָעָן בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָטִיתִי, וּזַיִל אָלָעָס וּוּעַרטָּעָר גַּעַטְוָהָן דָוְרְכָּן זָעָלָבָן בְּאָשְׁעָפָעָר.

דער פֿרְשָׁה קּוֹזָאֵל - יַדְרוֹ

ט

אמת, נאר אלע איערע קשיות און און פֿאַרְרוֹ אָונְדָרְנוֹגָעָן וְעַנְעָן נָאָר דָרְפָּאָר וְוַיְיל אַיר קוּקְטָן נִישְׁתָּאַין פְּסָוק פָּון אֲנְהָבָיו בַּיּוֹן סֻופָּ... "שָׁמֶר ה' אֶת כָּל אֲוֹהָבָיו", דער אַוְיכְּרַשְׁטָעָר הָיָם אֲפָּאלָע וְוַאֲסָם הָאָבָן אִיהָם לֵיב, דָאָס מִינְטָמָעָן דַּי צְדִיקִים, וְוַאֲתָה כָּל הַרְשָׁעִים יְשִׁמְידָ" - אוֹן אלע רְשָׁעִים וְוַעַט עַר פֿאַרְטְּלִיגָּן.

הָאָט דָרָע "חַפֵּץ חַיִם" גַּעֲזָגָט: אָזְוִי וְעַתָּת אוֹסִים אֲמַעְנְטָשׁ וְוַאֲסָם קוּקְטָן נִישְׁתָּאַוְיפָּזָן גַּאנְצָן בַּילְד. דָאָס וְעַלְבָעָן אִיז גַּעֲוָעָן בַּיְ פֿרְעָה. וְוַיְפָלָמְכוֹת עַר הָאָט אַלְעַן גַּעַלְטָן, הָאָט עַר נִישְׁתָּגְעַלְיְיבָט אַין דָעַם אַוְיכְּרַשְׁטָעָן. פֿאַרְרוֹאָס? - וְוַיְיל עַר הָאָט אַלְעַן נָאָר גַּעֲזָהָן אֲהַלְפָטָן פְּוֹנוּם בַּילְד. צָום בַּיְשְׁפִיל, בַּיְ מְכָתָרְבָר, הָאָט פֿרְעָה גַּעַטְרָאַכְטָן בַּיְ זִיךְ, אַיךְ וְזָהָדָךְ אֹז עַם גַּעֲנְעַלְטָבָלְבָן אֲסָאָרָן בְּהַמּוֹת וְוַאֲסָם זַיְנָעָן נִישְׁתָּגְעַשְׁטָאָרְבָן פָּון דַי מְכָה, אוֹן פָּון דָעַם הָאָט עַר גַּעַטְרָאַכְטָן אֹז דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר כְּבִיכְול אִיז נִישְׁתָּגְעַבְּהָרָה חַיִם אַרְוִיסְגַּעַנְעָמָן דַי אַיְדָן פָּון מְצָרִים. עַר הָאָט נִישְׁתָּגְעַלְיְיבָט אַוְיכְּרַשְׁטָעָן אֹז דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר הָאָט אַבְּעַרְגָּעָלָאָוָת טִילָן דַי בְּהַמּוֹת בְּלוֹיזָן דָרְפָּאָר כְּרִי זַיְיָ אַמְּקוֹמָעָן בַּיְ דַי מְכָה פָּון ברָד.

אוֹיךְ בַּיְ דַי מְכָה פָּון ברָד, הָאָט פֿרְעָה נִישְׁתָּגְעַלְיְיבָט אֹז עַם גַּעֲנְעַלְטָבָלְבָן טִילָן בְּהַמּוֹת בְּלוֹיזָן דָרְפָּאָר כְּרִי דַי "שְׁשׁ מֵאוֹת רְכָב בָּחוֹר", דַי זַעַם הַנְּדָרָטָן רִיטָעָר, וְאַלְעַן הָאָבָן מִיטָּוֹסָם נַאֲכְצְוָאָגָן דַי אַיְדָן בַּיְ קְרִיעָתָן סֻופָּ, אוֹן דָאָרטָן וְעַלְן זַיְיָ בַּאֲקוֹמָעָן זַיְיָרָמְפָלהָ.

דָאָס אִיז דַי כּוֹנוֹה פָּון פְּסָוק: "וַיִּשְׁמַע יְהִרְוּ אֶת כָּלָי אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמַשְׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ", יְהִרְוּ הָאָט זַיְדָה מְתַבְּוּן גַּעֲוָעָן אַין אַלְעָם וְוַאֲסָם דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר הָאָט גַּעַתְהָן מִיטָּוֹסָם מִיטָּוֹסָם דַי אַיְדָן. עַר הָאָט גַּעֲזָהָן דָאָס "גַּאנְצָע בַּילְד", אוֹן דָרְפָּאָר הָאָט עַר נִישְׁתָּגְעַבְּהָרָה קִין קַשְׁיוֹת, נָאָר גַּעַלְיְיבָט אֹז "הַצּוֹר תְּמִים פְּעָלוֹ, אַל אָמְנוֹה וְאַין עַול, צְדִיק וְיִשְׂרָאֵל הוֹאָ".

אוֹיבְּרַשְׁטָעָן, הָאָט מַעַן נִישְׁתָּגְעַבְּהָרָה, וְוַיְדָע "חַפֵּץ חַיִם" זַיְל הָאָט גַּעַטְיִיטְשָׁטָם דָעַם פְּסָוק (תְּהִלִּים לְבָ, י) "וַיִּהְבֹּתָה כְּהָ חֶסֶד יְסִיבָבָנוּ". אֲמַעְנְטָשׁ דָאָרָפָ אַמְּאָהָל נִעְמָעָן אֲ בִּיטְעָרָע פַּודְעָר, עַם אִיז שְׁוּעָר צָו שְׁלַגְגָעָן. וְוַיִּקְעַלְתָּמָעָן עַם אִרוּם מִיטָּא קַאֲפְסָולָ, אַוְן דָאָן וְוַעַרְתָּמָעָן "אַנְטִיבְּאַטְיקָה", אַוְן מִפְּלָט נִישְׁתָּגְעַבְּהָרָה דָעַם פְּסָוק "וַיִּהְבֹּתָה כְּהָ", בַּיְ אִיהם אִיז "חֶסֶד יְסִיבָבָנוּ". דָרָע חֶסֶד אִיז וְוַיְדָע "קַאֲפְסָולָ" וְוַאֲסָם נִעְמָט אִרוּם דָעַם בִּיטְעָרָע פַּודְעָר, אַוְעַם זַאֲלָ נִישְׁתָּגְעַבְּרָן דָרָע בִּיטְעָרָר טַעַם דָעַפְּוָן.

יתְרוּ הָאָט גַּעֲזָהָן דָאָס גַּאנְצָע בַּילְד

אוֹיפָזָן פְּסָוק (יח, א) "וַיִּשְׁמַע יְהִרְוּ כְּהָן מִדְיָן חֹתֶן מִשְׁה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמַשְׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמוֹ, כִּי הַזִּיא אַיִל אֶת יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים". אַוְן יְהִרְוּ, דָרָע שְׁוּעָר פָּון מִשְׁה, הָאָט גַּעַהְעָרָט וְוַעַנְגָעָן אֲלָעָ נִיסְים וְוַאֲסָם דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר הָאָט גַּעַתְהָן מִיטָּוֹסָם דַי אַיְדָן, וְוַאֲסָם דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר מִטָּה אַוְן מִיטָּא דַי אַיְדָן הָאָט זַיְיָ אַרְוִיסְגַּעַנְעָמָן פָּון מְצָרִים. פְּרָעָן דַי רָאָשָׁוֹנִים, אַוְדָאָס וְוַאֲרטָן "כָּל" אִיז אַיְבָרִיגָן. עַם וְוַאֲלָט גַּעֲוָעָן גַּעֲנָגָן צַו זַאֲגָן "אַת אֲשֶׁר עָשָׂה?"

הָאָט דָרָע "חַפֵּץ חַיִם" זַיְל גַּעַנְטְּפָעָרָט מִיטָּא מִשְׁלָ, אֲאַיךְ קְוֹמֶט אַרְיִין אַיִן בֵּית הַמְּדָרָשָׁ, אַוְן עַר הַעֲרָט וְוַיִּצְוֹיִר אַיְדָן שְׁפָאָרָן זִיךְ. אַיְגָעָר הָאָט זַיְדָה גַּעַוְאַנְדְּרָעָט אַוְיפָּט דָעַם וְוַאֲסָם מַעַן זַאֲגָט בַּיְ פְּסָוקִי דּוֹמְרָה, "שָׁמֵר ה' אֶת כָּל אֲוֹהָבָיו וְאֶת כָּל הַרְשָׁעִים". פֿאַרְרוֹאָס וְעַנְעָן דַי רְשָׁעִים זַוְּהָ צַו אֲשֶׁר פָּון בַּאֲשֶׁעֶפֶר, פְּוֹנְקָט וְוַיִּדְיִיקְיִים? דָרָע צְוֹוִיְיטָעָר אַיךְ הָאָט זַיְדָה גַּעַוְאַנְדְּרָעָט פַּאֲרָקָעָרָט: "אַת כָּל אֲוֹהָבָיו וְאֶת כָּל הַרְשָׁעִים יְשִׁמְידָ" ? צַו וְוַעַט דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר הַזִּי אַרְטְּלִיגָן דַי צְדִיקִים פְּוֹנְקָט וְוַיִּדְיִיקְיִים? מִיר וְוַיִּסְן דָאָךְ אַז "חַלִּילָה לְקָדְמַת צְדִיק עַם רְשָׁע" (בראשית יח, כה).

הָאָט אֲדָרְטָעָר אַיךְ וְוַאֲסָם אִיז דָאָרטָן גַּעֲוָעָן, זַיְדָה אַגְּגָרְוָפָן: דָרָע אַוְיכְּרַשְׁטָעָר אִיז אֲדִין

דער פֿרְשָׁה קֹוָאֵל - יַדְרוּ

כִּי תְּקַרְאָנָה מִלְחָמָה", דִּי אַידַּן זַעֲנָעָן דֶּאָךְ בְּשִׁמְחָה אֲפִילוּ וּוֹעֵן עַם בַּרְעַכְתּוּ אֹוִים אֲמִילָא, אָזְן מִמְּילָא "וּנוֹסֵף גֵּם הוּא עַל שׂוֹנָאַנוּ", אַיזְׁ דָּעָרְ רַבּוּנוּ שְׁלַׂוּלָם אוֹיךְ מִיטְדִּי אַידַּן, וּוֹיֵיל זַי זַעֲנָעָן בְּשִׁמְחָה.

"וַיַּשְׁמַוּ עַלְיוֹ שְׁרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנוּתוֹ בְּסִכְלֹותָם", זַיְהָאָבָן גַּעֲוָאָלְטַ צַוְּרַעַכְּן דִּי אַידַּן, אַזְׁ זַאָלְן נִישְׁטָמְטָ קַעַנְעָן זַיְן בְּשִׁמְחָה, אֲבָעָרְ דִּי תּוֹרָה אַיזְׁ מַעַיד אַזְׁ דִּי אַידַּן הָאָבָן זַיְדְ נִישְׁטָמְטָ צַוְּרַאָכְן. "וּכְאָשָׁר יַעַנוּ אָתָה, כַּן יַרְבָּה וּכַן יַפְּרוֹזְ", אָזְן דָּעַרְפָּאָר "וַיַּקְוְצָו מִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וּוֹעֵן אֲאַד צַוְּרַעַכְּטַ זַיְדְ נִישְׁטָמְטָ, עָר אַיזְׁ בְּשִׁמְחָה אֲוֹיךְ וּוֹעֵן "בְּקַרְבָּכְם אֲלַלְמַחָמָה", קַעַנְעָן דִּי שׂוֹנָאַים נִישְׁטָמְטָ הָאָבָן אוֹיף אַיהֲם אֲשְׁלִיטהָ.

מִיטְ דָּעַרְ השְׁתְּדָלוֹת, הָאָט מַעַן נִישְׁטָמְטָ מַעַרְ פְּרָנָסָה דִּי חַזְלַל זַאָגָן (עַיְ חָנִיתָה): "מִאֵן דִּיְהַיְבָ חַיְיָבָ מַזְוָנָי". דָּעָר בְּאַשְׁעָפָעָר וּוֹאָס גַּיטְ לַעֲבָן פָּאָר דָּעַם מַעַנטְשָׁ, גַּיט אַיהֲם אוֹיךְ פְּרָנָסָה. זַאָגָן דִּי סְפָרִים, אַזְׁ פּוֹנְקָטְ וּוֹי יַעֲדָר אַיְינָעָר פְּאַרְשָׁטִיטִיט אַזְׁ לְגַבְיָ לַעֲבָן אַיזְׁ נִישְׁטָמְטָ שִׁיךְ צַוְּתָהָן הַשְּׁתְּדָלוֹת, וּוֹיֵיל דָּעַר מַעַנטְשָׁ לְעַכְתָּ אַזְׁוּי לְאָנָגָן וּוֹי עַם אַיזְׁ פָּאָר אַיהֲם בְּאַשְׁטִימָטָ גַּעֲוָאָרְן פָּוּן הַיְמָלָ. אוֹיךְ דָּעָר גַּרְעַסְטָעָר אַזְׁ רַיְיכְסְטָעָר קַעַנְגָּיָן נִישְׁטָמְטָ "אַיְנָקְיָוָן" פָּאָר זַיְדָ לַעֲבָן אֲפִילוּ אוֹיף אַיְין טָאָגָן, דָּאָס זַעֲלַבְעָ דַּאְרָפָן מִיר וּוֹיְסָן, אַזְׁ מַעַן קָעָן נִישְׁטָמְטָ מְשָׁנָה זַיְן דָּאָס וּוֹאָס עַם אַיזְׁ גַּנְוָר גַּעֲוָאָרְן בְּנוּגָעָ פְּרָנָסָה, אָזְן עַם וּוֹעַט נִישְׁטָמְטָ הַעֲלָפָן מַעַרְ השְׁתְּדָלוֹת וּוֹאָס דָּעָר מַעַנטְשָׁ בְּאַמִּיחָת זַיְדָ פָּאָר זַיְן פְּרָנָסָה.

ה. דָּאָס אַיזְׁ נִשְׁטָמְטָ נָאָר בְּנוּגָעָ פְּרָנָסָה, נָאָר בַּיְיָעָן עַנְיָן. דָּעָר גַּאֲסְטִינְעָר רַבִּי, הרה"ק רַבִּי יְחִיאָל מַאיָּר זַיְעָ, הָאָט גַּעַלְיטָן פָּוּן אַיְינָעָם מַעַנטְשָׁ וּוֹאָס פְּלַעַגְטָ אַיהֲם שְׁטָאָרָק רַוְּדָפָן, אָזְן אַיהֲם אַנְגַּעַטְוָהָן צְרוֹתָן. אַמְּאָהָל אַיזְׁ יַעֲנָעָר קְרָאָנָק גַּעֲוָאָרְן אָזְן דָּעָר גַּאֲסְטִינְעָר הָאָט מַתְּפָלָל גַּעֲוָעָן פָּאָר זַיְן רַפּוֹאָה. הָאָבָן דִּי שְׁטוּב מַעַנטְשָׁן זַיְרָ גַּעֲוָוָןְדָעָרָטָ דַּעְרוֹיָף: מִילָא, דָּעָר רַבִּי שְׁוֹיְגִיגָט וּוֹעֵן יַעֲנָעָר רַוְּדָפָט אַיהֲם, אֲבָעָר נָאָר וּוֹאָס דַּאְרָפָעָר מַתְּפָלָל זַיְן פָּאָר זַיְן שׂוֹנָאַיס רַפּוֹאָה?

הָאָט דָּעָר גַּאֲסְטִינְעָר זַיְיָ גַּעַזְגָּעָטָ: - אַזְׁ עַס אַיזְׁ אוֹיף מִיר גַּנְזָר גַּעֲוָאָרְן אָזְן הַיְמָל אַיךְ זַאָל הָאָבָן אֲזַל "רוֹדָפָ", וּוֹעַט דֶּאָר אוֹיךְ נָאָר דָּעָם וּוֹי

מִיטְ שִׁמְחָה, אַיזְׁ מַעַן מַנְצָחָ דָּעָם שׂוֹאָנָה

דָּעָר "יִיטָב לְבָ" טִיטְשָׁטָטְ דִי פְּסָוקִים (דָּכוּרִים כ, בַּד) "וְהִיא כְּקַרְבָּכְם אֲלַלְמַחָמָה וְגַוְיִן" וְנִגְשָׁה הַכָּהָן וּדְיבָרָ אֲלַל הַעַם, וְאָמָר אֲלֵיכֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם קְרָבָכְם הַיּוֹם לְמִלְחָמָה וְגַוְיִן אֲלַל יְרַבְּכָם אֲלַל תִּרְאָוּ וְאַל תִּחְפְּזוּ וְגַוְיִן, כִּי הָאַלְקִיכְם הַהְוָלָד עַמְכָם לְהַלְמָד עַמְכָם עַמְכָם אֲוֹיבָיכֶם לְהַחֲשִׁיעָ אֲתֶיכֶם". אַזְגָּט דָּעָר "יִטָב לְבָ", דִי חַזְלַל זַאָגָן (בַּר, פְּמַג) "וְהִיא לְשָׁוֹן שִׁמְחָה". אַיבָּעָרָאָל וּוֹאָו עַמְכָם שְׁטִיטִים "וְהִיא", אַיזְׁ עַמְכָם אַלְשָׁוֹן פָּוּן שִׁמְחָה.

דָּעָר כָּהָן מְשֻׁחָה הָאָט גַּעַזְגָּט פָּאָר דִי אַידַּן זַיְדְ זַאָל נִישְׁטָמְטָ מְוֹרָא הָאָבָן אַין דָּעָר מִלְחָמָה, וּוֹיֵיל דָּעָר אַוְיבָּעָרְשָׁטָעָר אַיזְׁ מִיטְ יַעַד אַיְינָעָם פָּוּן זַיְיָ, צַוְּהַלְפָן זַיְיָ אַין דָּעָר מִלְחָמָה. "וְהִיא" בְּקַרְבָּכְם אֲלַל הַמִּלְחָמָה, זַאָלָסְטָ זַיְן שִׁמְחָה, אָזְן אַזְׁ דָּו וּוֹעַסְטָ לַעֲבָן מִיטְ אַמוֹנָה אָזְן מִיטְ שִׁמְחָה, וּוֹעַסְטָוּ נִישְׁטָמְטָ מְוֹרָא הָאָבָן פָּוּן דִי שׂוֹנָאַים.

מִיטְ דָּעָם טִיטְשָׁטָטְ דָּעָר "יִטָב לְבָ" דִי פְּסָוקִים בַּיְיָ פְּרָעָה (שְׁמוֹת א, זִבְט) וַיֹּאמֶר אֲלַל עַמוֹ, הַנָּה עַמְכָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָב וּעֲצָום מִמְנָנוּ, הַבָּה נִתְחַכְמָה לֹו פָנָ יְרָבָה וְהִיא כִּי תְּקַרְאָנָה מִלְחָמָה, וּנוֹסֵף גֵּם הוּא עַל שׂוֹנָאַנוּ וּנְלַחֵם בָּנוּ וּלְהָלָה מִן הָאָרֶץ". דִי חַזְלַל זַאָגָן (סְפִּרְיָה, קָרָח, ד) "הַנָּה לְשָׁוֹן שִׁמְחָה", וּוֹיֵיל דָּעָר פְּסָוק (זְאָגָן, ד) "הַנָּה אַהֲרֹן אַחִיךְ יוֹצֵא לְקַרְאָתָךְ וּזְאָגָט (שְׁמוֹת ד, יד) "הַנָּה אַהֲרֹן אַחִיךְ יוֹצֵא לְקַרְאָתָךְ וּרְאָךְ וּשְׁמָה בְּלָבָו". דָּאָס הָאָט פְּרָעָה גַּעַזְגָּטָ (הַנָּה), וּוֹבָּאָלְדָ דִי אַידַּן זַעֲנָעָן פְּרִילִיךְ, דָּעַרְפָּאָר זַעֲנָעָן זַיְיָ "רָב וּעֲצָום מִמְנָנוּ", זַיְיָ זַעֲנָעָן אֲסָאָק שְׁטָאָרְקָעָר פָּוּן אָוָנוּ, וּוֹיֵיל זַיְיָ זַעֲנָעָן שִׁמְחָה. "וְהִיא

דער פֿרִישָׁה קְוֹזָאֵל – יַדְרוֹז

יא

מייט דעם טייטשט דער מהרש"א דעם פֿסּוֹק (קהלת ה, ט) "אוּהָב כָּסֶף לֹא יִשְׁבַּע כָּסֶף". אָז אָמענטש האָט לֵב זילבער, ווערט ער נישט זאָט פֿונְעָם זילבער.

אָלִימָוד פֿוֹנְעָם בּוּם

דער פֿסּוֹק זָאגְט (דברים כ, ט) "כִּי הָאָדָם עַז הַשְׁדָה". דער מענטש ווערט צונגענְלִיכְן צו אָבּוּם פֿון פֿעלְד. זָאגְט אוּפּיך דעם דער הייליגער טשָׂאַרטְקוּבָּעָר רְבִי ר' יִשְׂרָאֵל זַיִע, אַין סְפֵר "גְּנוּז"

מיט גאלד און זילבער, ווערט מען נאָר נישט זאָט דער מהרש"א זָאגְט (ב"ה כה: ח"א, ד"ה לא) אָמענטש וואָס האָט לֵב גַּעֲלָת, בעט דעם רבּוּנוּ של עולם, אָז וואָס ער ווערט נאָר אַנְרִירִין זָאל ווערן גַּעֲלָת. דער אוּבִיעַרְשָׁטָעָר האָט ערפֿילְט זַיִן בְּקַשְׁת, אָבּוּר ווען ער האָט גַּעֲדָאָרְפּט עַמָּן, אָז ער האָט אַנְגָּעָרִיט דָּאָס ברוּיט, אַיז דָּאָס ברוּיט גַּעֲוָאָרְן גָּאָלד אָדָעָר זַיִלְבָּעָר, אָז ער האָט נִישְׁט גַּעֲהָאָט וואָס צו עַמָּן...

יענער וועט שטָּאָרבּוּן וועט קומען אָן אַנדְעָרָעָר אוּפּיך זַיִן אָרט, אָז ווער ווייסט צו דער קומענדִיגָּעָר "רוֹדְךָ" וועט נישט זַיִן ערגָּעָר ווי דער יעַצְטִיגָּעָר... אַיז דָּאָר שְׁוִין בעסּוּר אָז דער "רוֹדְךָ" זָאל אוּסְגָּהָיִילְט ווערן, וויל אַיךְ האָט זָיךְ שְׁוִין "צְוֹגְעָוָוָוָינָט" צו אַיהם... אַיךְ בֵּין שְׁוִין באַקָּאנְטָה מִיט זַיִינָעַ תְּחִבּוֹלָות...

אָאִיד האָט זָיךְ אַפְּגָעָרְעָדָט פָּאָרְצָן קְדוּשָׁהָקָעְ זַוְּעָהָלְלָעְרְ זַיִ"ע, אוּפּיך דעם וואָס די משנה זָאגְט (ברכות נד). "חִיּוּבָּד אָדָם לְבָרָךְ עַל הַרְעָה כְּשֻׁם שְׁמַבְּרָךְ עַל הַטוֹּבָה", אָמענטש אַיז מְחוּבָּץ לויְבָן דעם אוּבִיעַרְשָׁטָעָן פָּאָרְצָן שְׁלַעַכְּטָן חַיּוֹ פּוֹנְקָט ווי פָּאָרְ דָּאָס גּוֹטָע וואָס ער גִּיט אַיהם. האָט יענער זָיךְ אַפְּגָעָרְעָדָט, "מִיּוֹן חֶבֶר, וואָס אַיהם האָט קִינְמָאָהָל נִשְׁטָּפָאָסְרָט קִיּוֹן שְׁלַעַכְּטָס, דָּאָרְפּּאָט לְוִיבָּן דָּעַם אוּבִיעַרְשָׁטָעָן, נאָר אַיךְ דָּאָרְפּּאָט לְוִיבָּן פָּאָרְ אַלְעָם?".

האָט רְבִי שְׁלַמְּהָקָעְ גַּעֲנַטְפּוּרְטָ פָּאָרְ דָּעַם אִיד: דער מְנַהָּג אִיז, ווען אָמענטש גִּיט נאָר גַּעֲלָת אַין שְׁוּהָל, אָז וְאַיְגָעָר בְּעַהְתָּ פֿון אַיהם רְעַשְׁת צְעַהָן דָּאָלָאָר, וועט דער גַּעֲלָט-גִּיעָר פָּאָרְשָׁטִיָּן אָז יַעֲנָר ווַיְלָאָם גַּעַבְן צְעַהָן דָּאָלָאָר, נאָר ער האָט אוּפּיך זָיךְ זָאָר צְוֹאָנְצִיגָּ דָּאָלָאָר, בְּעַהְתָּ ער אַיהם רְעַשְׁת צְעַהָן דָּאָלָאָר. אוּבָּר ער ווַיְלָאָם גַּעַבְן פּוֹפְּצִיגָּ דָּאָלָאָר אָז ער האָט בֵּי זָיךְ נאָר 100 דָּאָלָאָר, וועט ער אַיהם בעטְן רְעַשְׁת פּוֹפְּצִיגָּ דָּאָלָאָר.

אָז רְבִי שְׁלַמְּהָקָעְ האָט אוּסְגָּהָיִרְט:

- דָאָס וואָס דער אוּבִיעַרְשָׁטָעָר האָט דִּיר גַּעֲפּוּבְּטָ מִיט אָגְרִיסְן נְסִיּוֹן, אָז בֵּי דִּיר צְוֹגְעָנוּמוּן חַיּוֹ דִּין זְוָהָן וואָס אַיז בֵּי דִּיר אָזּוּי לֵב אָז וְאַיְגָעָר אַיז עַס דָּאָר נאָר דָּעַרְפּּאָר ווַיְלָאָר ער אוּפּיך דִּיר מְשִׁפְעָיָן זַיִן גָּאָר אָסָר גּוֹטָס, אָז וְאַיְגָעָר דָּעַם דָּאָרְפּּאָטְוּ דָּאָנְקָעָן דָּעַם בְּאַשְׁעָפָר, נִשְׁטָּפָאָסְרָט וואָס ער בְּאַקְוּמָט נִשְׁטָּפָאָזְזִי פִּיל שְׁפָע ווי דָו בְּאַקְוּמָסְטָ פֿוֹנְעָם אוּבִיעַרְשָׁטָעָן.

ו. אָאִיד האָט דָעַצְיִילְטָ פָּאָרְחָהָקָעְ רְבִי יְחֹזָקָאָל קוּזְמִירָעָר זַיִ"ע, אָז ער האָט אָסָר וואָס האָט נְשָׁאָהָן גַּעַוּעָן בְּיַם פְּרִיאָז, אָז ער האָט אָסָר גַּעֲלָת פֿוֹנְעָם פְּרִיאָז. האָט דער אַיךְ גַּעֲפּוּגָט אָשָׁאָהָן צו ער זָאָל מְאָכָן אַשְׁתְּדָלוֹת אָז ער זָאָל האָבָּן נְשִׁיאָות חַן בְּיַם פְּרִיאָז.

האָט רְבִי יְחֹזָקָאָל קוּזְמִירָעָר אַיהם גַּעֲנַטְפּוּרְטָ: דער פֿסּוֹק זָאגְט (טהילים פד, יב) "כִּי שְׁמָשׁ וּמְגַן הַ' אַלְקִים, חַן וְכִבּוֹד יְתָן הַ'", לֹא יִמְנַع טּוֹב לְהֽוֹלְכִים בְּתִמְיּוֹם". דער אוּבִיעַרְשָׁטָעָר אַיז אָבּאַשְׁיצְעָר, ער גִּיט חַן אָז כּוֹדֵד, אָז ער מִידְאַט נִשְׁטָּפָאָסְרָט קוֹיְן גּוֹטָס פֿון דִּי וואָס גִּיעָן בְּתִמְיּוֹת. אַיז שְׁוּעָר, דער אוּבִיעַרְשָׁטָעָר גִּיט דָּאָרְאָלָעָס, אַיז פָּאָרְוּאָס זָאגְט דער פֿסּוֹק "חַן וְכִבּוֹד יְתָן הַ"? אַיז דער תִּירְזָעָז, אוּפּיך יַעֲדָע זָאָר וואָס דער אוּבִיעַרְשָׁטָעָר גִּיט פָּאָרְ דָּעַם מענטש, זָאגְט ער אַיהם ער זָאָל מְאָכָן הַשְׁתְּדָלוֹת דָעַרְוִיָּפּ, אַבְּעָר צו האָבָּן חַן אָז כּוֹדֵד, אַיז נִשְׁטָּפָאָז צו טּוֹהָן הַשְׁתְּדָלוֹת. חַן אָז כּוֹדֵד קוּמָעָן נאָר פֿון דָעַם אוּבִיעַרְשָׁטָעָן. "לֹא יִמְנַع טּוֹב לְהֽוֹלְכִים בְּתִמְיּוֹם", דָאָס קוּמָט אָפִילְוּ אָז אַשְׁתְּדָלוֹת.

דער פֿרְשָׁה קּוֹזָאֵל - יְדַעַּת

יב

עֲנָלִיבָע ווערטער שרייבט דער רבינו בחי אין דער היינטיגער סדרה (יח, כא) "בָּא וְרָאָה כִּמָּה כָּחֵן וְגָדוֹל מִעְלָת הַמְּדוֹת, שֶׁלָּא נִשְׁתַּבְּחוּ הַצְּדִיקִים וְהַנְּבִיאִים בְּתֹורָה כְּנוּן נֵח וְאַבְרָהָם וְיעַקְבָּן וְוּלְתָם בְּתָארִי הַחֲכָמָה הַתְּבוֹנָה וְהַדּוֹת, כִּי אִם בְּתָארִי הַמִּידּוֹת". קָום אָוָן זַעַה וְוַיְגַּרְוִים עַם אִיז דער כָּח פָּן דער מַעְלָה פָּן מִדּוֹת טּוֹבּוֹת, וְוַיְלִיל מִיר זַעַהַן אוּ דִי תּוֹרָה לְוִיכְבָּט נִשְׁתַּט דִי צְדִיקִים אָוָן נְבִיאִים וְוַיְגַּר מִיטָּחָכָמָה אָוָן יְעַקְבָּן אָלָע אַנְדְּרָעַ צְדִיקִים, נֵח אָוָן אַבְרָהָם אָוָן יְעַקְבָּן אָלָע אַנְדְּרָעַ צְדִיקִים, מִיטָּחָכָמָה, פֿאַרְשְׁטָאָנד אָוָן וּוֹיסְן, נָאָר מִיטָּה דִי טִיטְלָעַן פָּן וְיַעֲרָעַ גַּטְעַ מִידּוֹת.

שריבט דער רבינו בחי: בַּי נֵח זָאנְט דער פֿסּוֹק (בראשית ג, ט) "אִישׁ צָדִיק תְּמִימָה הִיה". בַּי אַבְרָהָם שְׂטִיטִיט (שם ז, א) "וְהָיוּתָם". בַּי יְעַקְבָּן שְׂטִיטִיט (שם כה, כ) "אִישׁ תְּמִימָה". בַּי מֹשֶׁה רְבִינוּ שְׂטִיטִיט (במדבר יב, ג) "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנוּי מֵאָד". דָּאָם אַלְעַם קּוֹמָט צָו וּוֹיְזָן, אוּ דער עִקְרָפָן חֲכָמָה אִיז נָאָר דִי שְׁלִימָות פָּן מִידּוֹת.

שריבט ער, פֿוֹנְקָט וְוַיְדָעָר עִקְרָפָן אַל בְּוַי אִיז זַיְנָעַ פִּירָות, אָוָן אַזְוִי דְּרֵשְׁעָנָעַן דִי חֹזֶל (ילקוט שמעוני, הלהים, סימן הת"ע), "שְׁכָל טּוֹב לְכָל עֲוֹשִׁים" (תהלים קי, י), "לְכָל לְוִידָהָם לֹא נָאָמָר, אַלְאָ לְכָל עֲוֹשָׁהָם". דער פֿסּוֹק זָאנְט נִשְׁתַּט אָוּ אַלְעַם מַעֲנְטָשָׁן וּוֹאָס לְעַרְנָעַן הָאָבָן אַ גַּטְעַן פֿאַרְשְׁטָאָנד, נָאָר אַלְעַם וּוֹאָס טּוֹהָעַן מִצּוֹות וּמְעֻשִׂים טּוֹבִים, זַיְהָאָבָן דָּעַם "שְׁכָל טּוֹב". דָּאָם הַיִּסְטָּט אָוּ דער עִקְרָפָן אִיז צָו טּוֹהָן גַּטְעַס מִיטָּה אַ צְוּוִיתָן.

אַזְוִי זָאנְט רְשָׁי אַין דער היינטיגער סדרה (יח, א) אַזְוִי יְתָרוּ וְוַעֲרָט אַנְגָּעָרָפָן "יְתָרוּ", וְוַיְלִיל דער האָט גַּעֲמָאָכְט נָאָר אַ פֿרְשָׁה אַין דער תורה, "וְאַתָּה תְּחֻזֶּה מִכָּל הָעָם" (יח, כא). פֿרָעָן דִי מְפָרְשִׁים, דִי פֿרְשָׁה וּוֹאָס יְתָרוּ דָּאָט גַּעֲמָאָכְט צָו מֹשֶׁה, אִיז דָּאָך עַטְלִיכָּע פֿסּוֹקִים, נִשְׁתַּט נָאָר "וְאַתָּה תְּחֻזֶּה". ער דָּאָט אַנְגָּעָהוּבָן (פסוק ז) וַיֹּאמֶר חֹותָן מֹשֶׁה אַלְיוּ לֹא טּוֹב הַדְּבָר וּגּוֹ, נְבוּל תְּבּוּל גַּם אַתָּה גַּם הָעָם הוֹה וּגּוֹ כִּי כְּבָד מִמְּךָ הַדְּבָר וּגּוֹ עַתָּה

"ישראל" (מועדים, ט"ו בשבט, שנה תרצ"א), וְוַיְ פָּאַלְגָּעָנְדָה: "אָדָם אֲשֶׁר נִהְפַּךְ עַלְיוֹ הַגְּלָגָל, חֲלִילָה, אִינוֹ רֹואהַ עָוֹד שָׁוֹם אֲפִשְׁרוֹת לְהַחֲזִיק בְּמַעַמְדוֹ, אֲפָסָה כָּל תִּקוֹה וְהָוָה כְּמַתִּיאָשׁ, טּוֹב כִּי יַתְבּוֹנֵן בְּאַילָן וּבְעַץ הַשְּׁדָה בְּחוֹרֶף: הַנָּה עַלְיוֹ נְפָלוֹ, לְחַלּוֹחִיתּוּ יִבְשָׁה וּכְמַעַט יִמּוֹת בְּעַפְרָה גַּזְוּ וְלַפְתָּעַ יִתְחַלְּלֵי לִינְקָמָן מִלְּפָרָח וּלְהַזְּיאָה פִּירָות". אֹיְבָ דָּעַר רָאָד הָאָט זַיךְ אַבְּעַרְגָּעָדָרִיטָה ח"ז אַוְפָּן מַעֲנְטָשָׁן, אָוָן עַר וְעַתָּה נִשְׁתַּט קִיּוֹן שָׁוֹם מַעֲלִיכְקִיטָּה צָו פֿאַרְבָּעָסָעָרָן דָּעַם מַצְבָּה, עַר הָאָט נִשְׁתַּט קִיּוֹן הַאֲפָעָנוֹגָן אָוָן אַיז זַיךְ מַיִּיאָש, אִיז גַּטְעַט עַר זָאל זַיךְ בָּאַטְרָאָכְטָן אִין דָּעַם בְּוַיְם פָּן פָּעֵל אִין וּוַיְנְטָעָר, וְוַיְגַּע בְּלַעֲטָעָר פָּאָלָן אַרְאָפָּה, אָוָן עַר וְוַעֲרָט אַוְסְגָּעָטְרִיקָּעָנָט, אַבְּעָר פְּלַזְלִינְגָּה הַיִּבְטָמָע עַר אַן צִיהָעָן זַיְן יִנְקָה פָּן דָּעַר עַרְדָּה, אָוָן עַר שְׁפָרָאָצָט אַוְיפָּ פָּונְדָּאָסָנִי, אָוָן צּוּבִּיסְלָעָךְ, צּוּבִּיסְלָעָךְ, הַיִּבְטָמָע עַר אַן שְׁפָרָאָצָן אָוָן אַרוּוִיסְצּוֹגָעָבָן פֿרּוֹכָט.

דָּאָם אִיז דָּעַר לִימֹוד פָּן "כִּי הָאָדָם עַז הַשְּׁדָה", אִזְוּ דָּעַר מַעֲנְטָשָׁן זָאל קִינְמָאָהָל נִשְׁתַּט אַוְיְנָגָעָבָן, וְוַיְלִיל עַר קָעָן זַיךְ שְׁטָעָנְדִיגָּה מַחְדָּש זַיְן פָּונְדָּאָסָנִי.

הַרְהָאֵק בָּעֵל הַתְּנִיאָה זַיְעָעָד אַמְּאָהָל גַּעֲזָגָט פָּאָר אַיְנָעָם פָּן זַיְנָעַ חִסְדִּים, וְוַעֲלַכְעָר הָאָט עָוֹסָק גַּעֲוָעָן בְּתֹרָה וּבְעַבוּדָה, אַבְּעָר עַר הָאָט נִשְׁתַּט פֿאַרְשְׁטָאָנָעָן צָו טּוֹהָן אַמְּאָהָל אַטְבָּה פָּאָר אַ צְוּוִיתָן אִיד. הָאָט דָּעַר בָּעֵל הַתְּנִיאָה אַיְהָם גַּעֲזָגָט:

- דָּעַר פֿסּוֹק זָאנְט "כִּי הָאָדָם עַז הַשְּׁדָה", וְוַיְלִיל אַז בְּוַיְם, אֹיְבָ עַמְּאָקְט עַמְּאָקְט זַיְהָאָר שְׁעַנְטָעָר בְּוַיְם, אַבְּעָר אֹיְבָ דָּעַר בְּוַיְם גַּטְעַס אַרְוִים קִיּוֹן פִּירָות, אִיז עַר אַן "אַילָן סְרָק". דָּאָם עַלְבָעָא אַיְזָ אֹיְבָ דָּעַר מעַנְטָשָׁן טּוֹט נִשְׁתַּט אַטְבָּה פָּאָר אַ צְוּוִיתָן, אִיז עַר וְוַיְ אַ דָּאָרָן בְּוַיְם.

דער פרישה קוואָלַ – יְהֻרּוֹן

יג

שמע בקהל איעץ ויהי אלקים עמך" וגנו. אויב אויז נישט גוט וואָס ער טומט, אַכְעָר וווען ער האָט געויאָנט "וְאַתָּה תִּחְזֹה", האָט ער איהם געויאָנט אָן עצה למשעה וואָס צו טוהן. אויף דעם זאגט דער מדרש "שֶׁכְלָתָב לְכָל לְמַדְיָהָם לֹא נָאָמָר, אַלְאָהָט גַּעֲנַטְפָּעַרְטָ דָּעָר גַּעֲרָעָר רְבִי בָּעֵל "אָמָרִי לְכָל עֲוַשְׂהָם". וווען ער גיט אָן עצה למשעה ווי אויז צו העלפָן אַ צוּוּיְתָן, דָּאָס וווערט גַּעֲרָעָבָנְט אַ פָּרִישָׁה אַין דָּעָר תּוֹרָה!

הָאָט גַּעֲנַטְפָּעַרְטָ דָּעָר גַּעֲרָעָר רְבִי בָּעֵל "אָמָרִי זֶה תִּחְזֹה מִכָּל הָעָם?"

אמָת" זֶה לְאָס אַז דָּעָרְפָּאָר ווַיְיַלְּ פָּרִישָׁה אַין דָּעָר תּוֹרָה!

ז. אַ אַיד, אַ כָּהָן, וואָס אויז נישט געווען פֿוֹן דַּי צְדִיקִים אָוָן נישט פֿוֹן דַּי חֲסִידִים, האָט גַּעֲקָוִיפָּט "מְפִיטִיר" אַיְן אַ שְׂהָל אַיְן יְרוּשָׁלָם. זענען דָּאָרט געווען עטיליכע קלומֶרְשָׁט "פְּרוּמָעָ" אַיְדָן, וואָס זַי אויז נישט געפָעלָן אַז יְעַנְעַר זַל עַולָּה זַיְן "מְפִיטִיר", האָבָן זַי גַּעֲזָהָן דָּעַרְצָו אַז אַלְעָ אַנְדָּעָרָעָ כָּהָנִים זַלְעָן זַיְר נישט געפָינָעָן בַּיִּמְמִין לִיְעַנְעַן וווען מִרְוָפְּט אַיְדָן, מִמְּלָא הָאָט מַעַן גַּעַמּוֹת אַוְיפָּרוֹפָן יְעַנְעַם אַלְס כָּהָן, אָוָן אַזְוִי הָאָט ער נישט גַּעֲקָעָנְטָ עַולָּה זַיְן מְפִיטִיר...

שפָעַטְעַר אַז אַוְיפָּגָעָקָומָעָן דַּי שָׁאָלָה ווּעָרָעָס דָּאָרְפָּ בְּאַצְּהָלָן פָּאָר דַּי עַלְיָ פֿוֹן מְפִיטִיר, ווַיְיַלְּ דָעָר דָּעַרְמָאָנְטָעָר "קְוָנָה" האָט דָּאָר נִשְׁטָ בְּאַקְוּמָעָן דַּי עַלְיָ" פֿוֹן מְפִיטִיר. זענען דַּי דָּעַרְמָאָנְטָעָר "צְדִיקִים" גַּעֲגָנְגָעָן פְּרָעָגָן אַיְינָעָם פֿוֹן דַּי גַּדְוִלִּי הַדָּוָר אַיְן יְרוּשָׁלָם, וואָס צו טוהן אַיְן דָעָם פָּאָל, ווּעָרָעָס דָּאָרְפָּ בְּאַצְּהָלָן פָּאָר דָעָר עַלְיָ פֿוֹן מְפִיטִיר?

הָאָט דָעָר גַּדְוָל, ווּלְכָעָר אַז גַּעַוְעָן אַיְינָעָר פֿוֹן דַּי פְּוֹסְקִי הַדָּוָר אַיְן יְרוּשָׁלָם, זַי גַּעַזְאָגָט: "אוֹיֵף אַזְעָלְכָעָ רְשֻׁוֹתְדִּיגָעָ שְׁאָלוֹת ווּלְאָרָקְעָן נִשְׁטָ עַנְטָפְרָעָן!". ווַיְיַיְנָעָר זַגְט, דָאַז אַיְזָעָן דַּי שָׁאָלָה אַוְיפָּז גַּעַלְטָ? עַס אַזְוִי אַשָּׁאָלָה אַוְיפָּז בְּלָוֶט, אָוָן מַעַן דָּאָרְפָּ בִּיְיַתְן בַּיְיַתְן דָאָס רְשֻׁוֹתְדִּיגָעָ בְּלָוֶט, וואָס זַיְהָאָבָן פָּאָרְגָּאָסְן דָאָס בְּלָוֶט פֿוֹן אַ צוּוּיְתָן אַיד.

דָעָר הַיְילְגָעָר קָאָרְלִינָעָר, הרה"ק רְבִי אַבְרָהָם אַלְימָלָךְ זַצְלָה הַיְידָ, פָלָעָגָט נַאֲכֹזָאָגָן פֿוֹן זַיְן טָאָטָן, דָעָר פְּרָאָנְקְפּוֹרְטָעָר הרה"ק רְבִי יְשָׁרָאֵל זַיְעָ, אַז אַזְוִי אַזְוִי אַיְהָם גַּעֲפָרָעָגָט אוֹיֵף אַ שִׁידָּר. הָאָט דָעָר פְּרָאָנְקְפּוֹרְטָעָר גַּעַזְאָגָט, אַז דַי עַרְשָׁטָעָ שָׁאָלָה דָאָרְפָּ מַעַן זַיְר אַינְטְּרָעָסְרִין ווּעָגָן דַי מִידָּות פֿוֹן דָעָם בְּחוֹר אַדְעָר דַי מִדּוֹבָרָת. דָעָר הַיְילְגָעָר "יְנוֹקָא" הָאָט גַּעַזְאָגָט:

- אַז מַעַן פָּרָעָגָט אַונְז אַוְיֵף אַ שִׁידָּר, פְּרָעָגָן מַיְרָ דַי עַרְשָׁטָעָ שָׁאָלָה, וואָס אַזְוִי מִיטָּמְדוֹת? אוֹיֵיב ער האָט גַּטְעָמְדוֹת, שְׁרַיְבָּן מַיְרָ אַ נְוָמָעָר. אוֹיֵיב מַיְרָ הַעֲרָן דָעַרְנָאָר נַאָר אַ מעָלָה, לִיְגָן מַיְרָ צַו אַ נְוָל (אַערָא). נַאָר אַ מעָלָה - נַאָר אַ נְוָל... אָוָן אַזְוִי ווּאֲקָסָט כַּסְדָּר דַי צַּאָלָלָמָעָלָה, בֵּין עַס ווּעָרָט אַ מִילְיאָרָד. אַבָּעָר עַר אַדְעָר זַי הָאָבָן נִשְׁטָ קִיְּנָן גַּטְעָמְדוֹת, בְּלִיְבָט פֿוֹן דָעָם אַיְן גַּוְיִיסָעָר "גָּאָרְנִישָׁט", ווַיְיַלְּ דָעָר עַיקָּר פֿוֹן מַעְנָטָש אַזְוִי דַי גַּטְעָמְדוֹת.

עַס ווּעָרָט גַּעֲרָעָנְגָט אַיְן סְפָר "נְפָשָׁ יְשֻׁעָיִ", אַז דָעָר בְּ"חַ הָאָט אַלְיִין דָעַרְצִילָט דַי מַעְשָׁה: ווּעָנָ דָעָר בְּ"חַ זַיְעָ אַזְוִי גַּעַוְעָן רְבִי אַיְן קָרָאָקָעָ, האָט דָאָרט גַּעַוְוָאָוִינְט אַ חַשְׁוּבָעָר אַיד, וואָס האָט זַוְּחָה גַּעַוְעָן צַו "תּוֹרָה וְגָדּוֹלָה בַּמְקֹם אַחֲד". עַר אַזְוִי גַּעַוְעָן אַ תָּלְמִיד חֲכָם, אָוָן גַּעַהָאָט אַ סָּאָר גַּעַלְטָ, אָוָן האָט אַפְּלָו גַּעַהָאָט יְעַדְעָן טַאָג אַ קְבִּיעָות צַו לְעַרְנָעָן בַּיְיַתְן בַּיְיַתְן פֿוֹן צְדָקָה.

אַמְּאָהָל אַזְוִי אַרְיִינְגָּעָקָומָעָן צָוּם בְּ"חַ אַזְוִי אַרְיִמְאָן, אָוָן זַיְר מַזְכִּיר גַּעַוְעָן פָּאָרְן בְּ"חַ אַזְוִי עַר נְוִיטִיגָט זַיְר אַזְוִי גַּוְיִיסָעָר יְשֻׁוָּה. עַר פָּלָעָגָט דִּינְגָעָן אַ קְרָעָטְשָׁמָעָ (בַּיִּזְיָה) פֿוֹן פְּרִיזָ (כִּידָע), האָבָן אַיְזָעָן גַּעַהָאָט פְּרָנָסָה פֿוֹן דַי קְרָעָטְשָׁמָעָ בַּיִּמְמִין הַהָמָן, אָוָן אַיְצָט אַזְוִי גַּעַוְוָאָוִינְט אַ פָּאָרְן פְּרִיז אַ הַעֲכָרָן פְּרִיז, אָוָן יְעַנְעָר ווּעָט עַס צּוֹנְעָמָעָן בַּיְיַתְן, וואָס ער צִיהָט זַיְן גַּאנְצָעָ פְּרָנָסָה דָעָרְפָּוּן.

האָט דער ב"ח געשיקט דעם אַרְימַאָן צומ גבר, וועלכער פֿלעגט האַנדלען מיט'ן פריז, אָז ער זאל זיך משטדל זיין פֿאָר אַיהם ביִ דעם פריז. דער אַרְימַעֲרָה קְרֻעַתְשְׁמָעָרָה האָט אַזְוֵי גַעְתּוּהָן. ער אַיז אַרְיבָּעָר צו דעם גבר, אָונָ גַעְזָאָגֶט אָז דער ב"ח האָט אַיהם גַעְשִׁיקְט צו אַיהם, אָז ער זאל רעדן מיט'ן פריז ער זאל לאָזָן די קְרֻעַתְשְׁמָעָר ביִ אַיהם.

האָט דער גבר אַיהם גַעְזָאָגֶט:

- אַיך דארף יעצט אַוועקְפָּרוֹן אויף אָ גָאָר ווַיכְטִיגָּעָ נְסִיעָה קִיְּין לִיְּפְצִיגָּ, אַבְּעָר בְּאַלְדָּ נְאָךְ דַעַם ווי אַיר וועל צְרוּקְקוּמָעָן פּוֹן דָאָרט, וועל אַיך רעדן מיט'ן פריז, ער זאל דִיר לאָזָן ווַיְיַטְעָר הַאַלְטָן די קְרֻעַתְשְׁמָעָר.

דער אַרְימַאָן האָט זיך אַבְּעָר גַעְבעָטָן ביִ אַיהם ער זאל שווֵין יעצט גִּין צומ פריז, אַבְּעָר דער גבר האָט אַיהם פָּאַרְזִיכְעָרט, אָז די ערְשָׁטוּ זָאָר ווָאָס ער ווּעָט טוֹהָן נְאָכָּן צְרוּקְקוּמָעָן פּוֹן לִיְּפְצִיגָּ, ווּעָט זַיִּן צומ צומ פריז. דערוּוַיְיל האָט דער גבר מְחֹזֶק גַעְוָעָן דעם אַרְימַאָן מִיט אַמוֹנָה: "כָּל מְזוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם צַוְּגִין צומ פריז" (בְּצִיכָּה טוֹ), אָזָן (יּוֹמָא לְחָ): "אַיִּין אָדָם נּוֹגֵעַ בְּמָה שָׁמְכוֹן לְחַבְּרוֹ כְּמַלְאָ נִימָּא..." אַנְשְׁטָאָט קְצֹובָן לוֹ מַרְאֵשׁ הַשְׁנָה" (בְּצִיכָּה טוֹ). וועַן דער אַרְימַאָן אַיך צְרוּקְגוּמָעָן אַהֲיָם אָזָן אַיבְּרַגְעַלְעָבָן די ווּרְטָעָר פּוֹנָעָם גָּבָר, האָט זַיִּן ווַיְיַבְּ אַיהם אַנְגַעַשְׁרִיגָן אָז ער אַיז אָ בְּטָלוֹן, אָ "לֹא יוֹצְלָחָה", אָזָן זיך בְּאַקְלָאָגֶט, וועַר ווַיְיסְט ווָאָס עָס ווּעָט זַיִּן בֵּין דער גבר ווּעָט צְרוּקְקוּמָעָן פּוֹן לִיְּפְצִיגָּ... דער פריז קָעָן נְאָךְ אַוועקְפָּדוֹנָגָעָן די קְרֻעַתְשְׁמָעָר פֿאָר דַעַם צוּוִיטָן אִיד.

אַזְוֵי זַעַנְעָן אַנְגַעַנְגָעָן די טָעָנוֹת אָזָן קְרִיגְעָרִיָּעָן עַטְלִיכְעָט טָעָג, בֵּין יְעַנְעָר גָּבָר אַיך צְרוּקְגוּמָעָן פּוֹנָעָם יָאָרֵיד אִינְן לִיְּפְצִיגָּ. וועַן ער אַיך צְרוּקְגוּמָעָן, האָט ער גַעְהַאַלְטָן ווּאָרט, ער אַיך בְּאַלְדָּ אַרְיבָּעָר צומ צומ פריז אָזָן האָט טָאָקָע גַעְפּוּעַלְטָ בֵּין אַיהם, ער זאל לאָזָן דעם אַיך הַאַלְטָן די קְרֻעַתְשְׁמָעָר נְאָךְ צְעהָן יָאָהָר.

אָ צִיט שְׁפָעַטָּר, אַיך דער גָּבָר אַוְעָקָפָן דַעַר ווּלְעָט לְ"עָ. דער נְאָךְ האָט ער זיך בְּאַוְיִזְעָן צומ ב"ח אִין חִלּוֹם, אָזָן דְעַרְצִילְטָ פָּאָרְזָן ב"ח ווי אַזְוֵי עָס אַיך מִיט אַיהם צְוַעַגְעַנְגָעָן אַוְיִזְעָן אִין הִימְלָ. וועַן ער אַיך אַרְוִיְגְעַקְוּמָעָן אָזָן מַהְאָט אַיהם דַעַן גַעְוָעָן בֵּין בֵּית דִין של מַעַלָּה, "אַ-ל אַמְוֹנָה בְּעַרְכָּר דִין, אָם תִּמְצָה עַומְקָה דִין". ער האָט אַבְּעָר גַעְהַאָט תּוֹרָה אָזָן מַעֲשִׂים טּוֹבִים, אָזָן מַהְאָט אַיהם צְוַעַטְיִילְטָ צַוְּגִין אִין גַן עדָן.

בְּשַׁעַת מַעַן האָט אַיהם גַעְפִּירְט אִין גַן עדָן, האָט ער גַעְשְׁפִּירְט דַעַם גּוֹטָן רִיחָ פּוֹן גַן עדָן, אָזָן דְעַרְצִילְטָ פָּאָרְזָן ב"ח, אָז ער קָעָן דַאָס גָּאָרְנִישְׁטָ פָּאַרְשְׁטָעָלָן פָּאַרְשְׁטָעָלָן אַיך קְרַעְצָעָ צִיט פָּאָרְזָן אַרְיִינְגִּין אִין גַן עדָן, האָט אִין מְלָאָר אַיהם אַפְּגַעַשְׁטָעָלָט, אָזָן גַעְזָאָגֶט אָז ער לאָזָט אַיהם נִישְׁטָ אַרְיִינְגִּין אִין גַן עדָן. דַאָס אַיז גַעְוָעָן דער מְלָאָר ווָאָס אַיז בְּאַשְׁאָפָן גַעְוָאָרָן פּוֹן דער מְצָהָה ווָאָס דער גָּבָר האָט זיך זָאָר מַשְׁתְּדָל גַעְוָעָן בֵּין דַעַם פְּרִיז אָז די קְרֻעַתְשְׁמָעָר זָאָל בְּלִיבָּן בֵּין בֵּית דִין.

דער מְלָאָר האָט אַבְּעָר גַעְזָאָגֶט, אָז ער ווּעָט אַיהם נִישְׁט לְאָזָן אַרְיִינְגִּין אַזְוֵי שְׁנָעָל אִין גַן עדָן, צּוֹלִיב דַעַם זָמָן ווָאָס עָס האָט גַעְדּוּעָרט בֵּין ער אַיך צְרוּקְגוּמָעָן פּוֹן לִיְּפְצִיגָּ אָזָן גַעְרָעְדָט מִיט'ן פריז. דערוּוַיְיל זַעַנְעָן פָּאַרְגָּעַקְוּמָעָן קְרִיגְעָרִיָּעָן אָין דער הַיִּם פּוֹנָעָם אַרְימַאָן, אַלְזָן דְעַרְפָּאָר ווּיְיל דַעַר גָּבָר האָט נִשְׁט גַעְרָעְדָט בְּאַלְדָּ מִיט'ן פריז. דער בְּיַעַר האָט דער מְלָאָר גַעְעַנְהָאָט, אָז ער ווּעָט דָאָרְפָּן ווּאָרטָן...

אַלְזָאָ דַעַר מְלָאָר אַיך צְרוּקְגוּמָעָן מִיט דַעַר נְשָׁמָה פּוֹנָעָם גָּבָר צומ בֵּין בֵּית דִין אָזָן גַעְפּוּסְקָעָנטָ, אָזָן דַעַר גָּבָר זָאָל ווּאָרטָן בֵּין דַיְּ טּוֹיְעָרָן פּוֹן גַן עדָן, אַזְוֵי לְאָנָג ווי דַעַר אַרְימַאָן האָט גַעְדָּאָרְפָּט ווּאָרטָן בֵּין דַעַר גָּבָר ווּעָט צְרוּקְקוּמָעָן פּוֹנָעָם יָאָרֵיד אִינְן לִיְּפְצִיגָּ.

אָזָן דַעַר גָּבָר האָט אַוְיִסְגְּעַפְּרִיט פָּאָרְזָן ב"ח אִין חִלּוֹם, אָז ער ווַיְיסְט נִשְׁט גַעְנוֹי ווי לְאָנָג ער אִיז דָאָרט

דער פרישה קוואָלַ – יְהֻדוֹ

געשטיינען און געווארט, אַבער אײַן זָאָר ווַיִּסְטֵּעַ ער אוּפַּ זִיכְּעָר, אָז עַס הָאָט אָוִיסְגָּעָזְעָהָן אִין זַיְנָע אָוִיגַּן
וּוַיְ אֲסָּאָר חֲדַשִּׁים אָוַן יְאָהָרָן, זַעַהַעַנְדִּיגַּ וּוַיְ דִּי צְדִיקִים זַעַנְעָן זִיר מַתְעָנָג מִיטַּן גּוֹטַן רִיחַ אָוַן תְּעָנָג פָּוָן גּוֹן
עַדְן, אָוַן ער דָּאָרֶף שְׂטִיעַן אָוַן ווּאָרְטַּן...

צומָאָרגָעָנָס הָאָט דָּעַר בְּ"חַ צְזָאָמָעָנְגָעָרוֹפַּן דִּי שְׁטָאָט לִיְּטַ אִין שְׁוֹהֵל אַרְיִין, וּוְאוֹ ער הָאָט גַּעַהְאָלָטַן
אֲדָרְשָׁה אָוַן דָּעַרְצִילְטַ פָּאָר דִּי אִידְן פָּוָן שְׁטָאָט דִּי גַּאנְצָעַ מַעַשָּׁה, אַנְזָאָגָעָנְדִּיגַּ זַיְ וְאַלְן אַיְבִּיגַּ גַּעַדְעָנְקָעַן
נִישְׁטַן צַו לְאָזָן ווּאָרְטַן אֲמְצָה, "מְצָהָה הַבָּאָה לִידְךָ אֶל תְּחִמְצָה". מַעַן טָאָר זִיר נִשְׁטַן אַפְּהָאָלָטַן פָּוָן טָוָה
אֲטוֹבָה פָּאָר אֲצּוּוּיְטַן אִיד.

מִיר דָּאָרְפַּן נִשְׁטַן אַנְקָוּמָעַן צַו אֲפָרִיזַּ מִיטַּ אֲקָרְעַטְשָׁמָעַ כְּדִי מְקִים צַו זַיְן דָּאָס עֲנֵין. מִיר קַעַנְעָן יוֹצָא
זַיְן מִיטַּ זָאָגַן אֲגָוט ווּאָרְטַן פָּאָר אֲצּוּוּיְטַן, מַקְעַן אַיהֲם מַחְיִי זַיְן דָּעַרְמִיטַן, וּוְmir האָבָן שְׁוֹן נַאֲכָגְעָזָאָגַט
אוּפַּיךְ דָּעַם מַאְמָרַן חַזְ"ל (כתובות קי"א): "טֻוב הַמְּלָבִּין שְׁנִים לְחַבְּרָיו יוֹתֵר מַשְׁקָהוּ חָלָב". פָּאָרוֹוָאָס דָּעַרְמָאָנָט
דִּי גַּמְרָא דָוּוקָא מִילְּךָ, מַעַר וּוְיַעֲדָרָעַ מַשְׁקָאותַן? נַגְּרַמְּלַךְ אֵיז אֲמַשְׁקָה ווְאֵס שְׁפִיּוֹזַט דָּעַם מַעַנְטָשַׁ,
עַס גַּיט אַיהֲם כְּחַ אַוְיְפַּן גַּאנְצָן טָאָגַן. אוּפַּיךְ דָּעַם זָאָגַן דִּי חַזְ"ל אָז מַעַן זָאָגַט יַעֲנָעָם אֲגָוט ווּאָרְטַן, אָוַן מַעַן
הַיְבָט אַוְיְפַּן בַּיְ אַיהֲם דָּעַם מַאָרָאָל, שְׁטָעָלַט מַעַן אַיהֲם אַוְיְפַּן דִּי פִּיסַּן, אָוַן דָּאָס אַיְז גַּרְעָסְעָר אָפִילַוּ פָּוָן אֲ
"מַשְׁקָהוּ חָלָב".